

30 години

ГОРА®

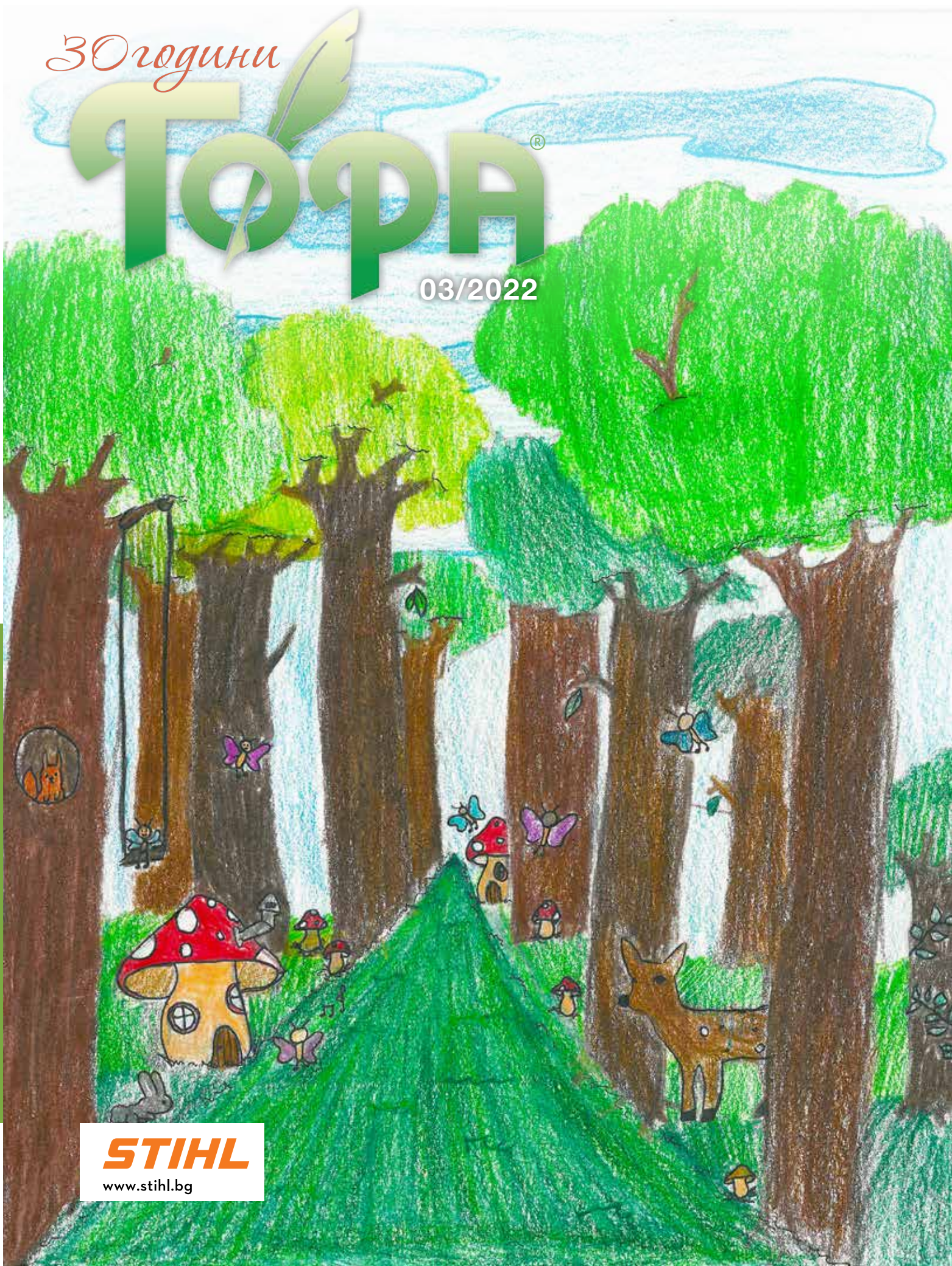
03/2022

9177086117570091

STIHL

www.stihl.bg

ШИРОК СПЕКТЪР НА ПРИЛОЖЕНИЕ

BT 131

МОТОРЕН СВРЕДЕЛ

Комфортният и здрав мощен уред за професионална употреба, предназначен за управление от един човек, се връзва бързо и мощно в почвата и улеснява работата ви при взимане на почвени проби, издълбаване на дупки в почвата с диаметър до 300 мм за засаждане на растения и фиданки или за изграждане на огради. Блокировката на свредлото QuickStop осигурява безопасността на работещия за секунди. С богатия асортимент свредла с различни диаметри той е подходящ за многостранна употреба и на трудно достъпни терени.

WWW.STIHL.BG

STIHL

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Членове:

Проф. Иван ПАЛИГОРОВ – председател на Съюза на лесовъдите в България и декан на факултет „Стопанско управление“ в ЛТУ

Д-р инж. Евгени ЦАВКОВ – главен асистент в катедра „Дендрология“ и уредник на Музея на Лесотехническия университет

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ – зам.-директор на Регионалната дирекция по горите – Благоевград

Д-р инж. Росен АНДРЕЕВ – експерт по ловно стопанство в Югозападното държавно предприятие

Секретар:

Радка ЛЯХОВА – главен експерт в дирекция „Информационно-административни дейности“ в ИАГ

Главен редактор:

Светлана БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

Редакционен екип:

Женя СТОИЛОВА
редактор
zhenia.stoilova@gmail.com

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ
редактор
pavelppj@gmail.com

Ваня КИСЬОВА-ИЛИЕВА
технически редактор
vaniakisiova@abv.bg

Лили ШИВАРОВА
графичен дизайнер
shivarova_gora@abv.bg

Йордан ДАМЯНОВ
фоторепортер
jordan.damianov@abv.bg

Станислава КРУМОВА
старши счетоводител
tania_mit@abv.bg

Асен ЛЮБЕНОВ
куриер-снабдител
asenliubenov@gmail.com

Съдържание:

2 ПРЕДСТАВЯМЕ СЕВЕРОИЗТОЧНОТО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ – ШУМЕН

Горите на Североизтока са в добри ръце

14 АКТУАЛНО

ИАГ обнови приложението си за проверка на превозни билети

15 ДОБИВ И РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЛА ДЪРВЕСИНА В БЪЛГАРИЯ

Цени на продажба на дървесината, добивана от държавните горски предприятия

19 ДА РАЗКАЖЕМ ЗА КОЛЕГАТА

Път през гората

2

www.facebook.com/spisaniiegora

22

20 ЛЕСОЗАЩИТА

Здравословно състояние на горите в България – изпълнение на предвидените лесозащитни мероприятия през 2021 г. и прогноза за 2022 г.

22 НАЦИОНАЛНО ПЪРВЕНСТВО ПО СКИ СПОРТОВЕ ЗА РАБОТЕЩИ В СИСТЕМАТА НА ГОРИТЕ

Възродена традиция и спортен дух на Пампорово

24 ГОРИТЕ В ЕВРОПА

Как се прави успешен бизнес в Бавария

28 ПОГЛЕД В ИСТОРИЯТА

Васил Попов – герой и мъченик на българската гора, II част

30 ГОРСКА ПЕДАГОГИКА

– забавна страничка за малки и пораснали деца

III КОНКУРС ЗА ДЕТСКА РИСУНКА

Рисунка на корицата: Ивайла БОЮКЛИЕВА, 10 г., София

Адрес на редакцията

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

Банка ДСК ЕАД,
гр. София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGSF

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 4.
Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за печат на 4.04.2022 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

Горите на Североизтока са в грижовни ръце

Североизточното държавно предприятие, чието централно ръководство се намира в Шумен, управлява и стопанисва държавните горски територии в 4 области – Шуменска, Варненска, Добричка и Търговищка. В състава му влизат 18 териториални поделения – 13 горски и 5 ловни стопанства. Общата площ на държавните горски територии, включени в района на дейност на Предприятието, е 327 528 ха, залесени са 94 % (309 098 ха). Общият запас на дървесината възлиза на 36 млн. м³, като средногодишното ползване е 670 000 куб. метра. В 9 разсадника, от които 2 са с национално значение, се произвеждат 2.5 млн. фиданки. Особена ценност представляват полезащитните горски пояси в Добруджа, към опазването и стопанисването на които Предприятието се обвързва с целия си лесо-въдски потенциал. През годините поделенията на СИДП имат много успехи в ловностопанската и горскостопанската дейност и са едни от лидерите в строителството и ремонта на горски пътища и внедряването на извоза на дървесината с иновативен метод. Успоредно с това увеличават и площите за залесяване. Една от най-добре развиващите се дейности в Предприятието е Горската педагогика, която цели да повиши знанията на обществото, по-конкретно на децата, към богатството в горските екосистеми и процесите, протичащи в тях. Най-важни към момента са двата проекта, по които работят експерти на СИДП, както и Мярка 8.4 от ОП „Развитие на селските райони“. Благодарение на проект „Премахване на инвазивни чужди видове, възстановяване и опазване на приоритетни горски местообитания от мрежата „Натура 2000“ в Североизточна България“ LIFE19 NAT/BG/001133 – LIFE IASHAB се отстраняват насаждения от инвазивни дървесни видове върху 1053 дка, като на тяхно място ще бъдат залесени типични за Североизтока смесени широколистни гори. Огромната работа по подмяна на гори от нетипични видове, както и по възстановяване на полезащитни пояси, намиращи се в лошо състояние, ще се извърши върху близо 2000 дка, като всички предвидени за подмяна и възстановяване насаждения попадат в защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“. Значимото по мащаб залесяване е на стойност 1 386 763 евро, 74.40 % от които са осигурени като съфинансиране по Програма LIFE Nature 2019 на Европейската комисия. Проектът има важно значение не само на национално, но и на ев-

ропейско ниво, тъй като премахването на насаждения от инвазивни чужди видове и възста-

новяването на естествените горски екосистеми са едни от ключовите мерки за адаптиране към климатичните промени и опазване на биологичното разнообразие. Възстановяването и създаването на нови полезащитните пояси е приоритет за България и региона, защото това е единственият начин за справяне със суховеите в Добруджа, намаляването на почвената влага и ветровата ерозия на почвата.

До 2023 г. на територията на СИДП ще се появят още 1210 дка нови гори. Средствата за залесяването в размер на 1 млн. лв. са по Проект „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“, финансиран със средства по Оперативна програма за развитие на селските райони в периода 2014 – 2020 г., съфинансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони съгласно подписан договор между Североизточното държавно предприятие и Държавния фонд „Земеделие“. Целта на проекта е възстановяване на гори, засегнати от болести и вредители, чрез извършване на залесителни дейности, включващи почистване на площите, почвоподготовка и залесяване на общо 1210 декара.

През следващите години в гр. Добрич, Балчик и Генерал Тошево ще бъдат създадени 530 дка защитни пояси, като 130 дка от тях ще са нови. Средствата са осигурени по Проект „Мерки за опазване на малкия креслив орел и неговите местообитания в България“ към програма LIFE на Европейския съюз.

През последните 2 години е установено необичайно съхнене при близо 100 км от полезащитните горски пояси в Добруджа. Усилията на специалистите са насочени към откриване на причините за него, възстановяване и създаване на нови. През тази и следващите години това ще е една от основните насоки в работата на Предприятието, затова и голяма част от дейностите по проектите са на територията на Държавните горски стопанства в гр. Добрич и Генерал Тошево и в ДЛС „Балчик“. В момента се подготвя кандидатстването по още един проект – „Интегрирано управление за адаптация към промените в климата и повишаване на ролята на горите като поглъtitел на въглерод“, като по време на изпълнението му също е предвидено залесяване.

Инж. Радю ИВАНОВ –
директор на СИДП – Шумен

Няма бъдеще без механизация в горите

– Инж. Иванов, посетихме няколко териториални поделения на Североизточното държавно предприятие и най-голямо впечатление ни направиха хората, които въпреки трудностите работят не само професионално, но и много всеотдайно. Те ли са главният капитал на Предприятието?

– Всяко едно горско предприятие от страната има свои особености, но несъмнено успехът му зависи от териториалните му поделения, от ръководителите им и колективите. Смятам, че имаме много добри колективи, способни да изпълняват всичките ни задачи.

– В този смисъл какви конкретни задачи си поставяте като директор на известното със своите добри традиции СИДП – Шумен?

– Знаем, че работната ръка в горите намалява, и то драстично. Фирмите, които извършват дърводобива, изпитват истински глад за работници, а ръчният труд там е 80 %. Единственият начин да не губим работници е механизацията на горскостопанските процеси. Фирмите трябва да бъдат стимулирани със субсидии от държавата, подобно на земеделските стопани, да си подновят изцяло техниката за дърводобив, за да могат да прилагат и по-съвременни технологии. Съвременното оборудване ще е необходимо и на нас. И сега част от лесофонда усвояваме със собствени бригади, като по закон можем да усвоим така 25 %, но внесохме предложение процентът да стане 50, което няма да може да се осъществи без механизацията на процесите в дърводобива. Няма бъдеще за горския сектор без съвременна техника и технологии. Има-

ме предложение от МОСВ да получим още средства за залесяване, като те идват от неосъществени проекти по ОП „Околна среда 2014 – 2020“. Предложили сме голяма част от финансирането да е за закупуване на машини за механизирани почвоподготовка, както и за противопожарни автомобили. В дейността по опазването на горите и за осъществяване на контрола също трябва да търсим варианти с въвеждане на съвременна техника като видеокамери, термални камери и дроневи.

– Работата, която започвате по стопанисването на полезащитните горски пояси, за да изпълняват те функциите, за които са предназначени, също изисква финансов ресурс.

– Предизвикателство за нас е преодоляването на тяхното съхнене. Възстановяването и стопанисването им ще отнеме най-малко 5 години. Вече работим по два европейски проекта, които подпомагат финансирането на лесовъдските дейности в полезащитните горски пояси. Стремим се да спечелим и други подобни проекти.

– Вашите идеи за увеличаване на приходите от недървесните горски ресурси?

– Събирането на трюфели в горите на територията на Предприятието се извършва повече от 10 години, но като цяло то е „полузаконно“. Изкупвателните пунктове не са в регистрационен режим, не са следени количествата, които се изкупуват от тях, нито износа на този ценен горски продукт. Позволено за събиране на гъби за физически лица, издавано от нас, струва 36 лева.

Това е изключително малко, след като белият трюфел например се купува на 10 000 лв. за килограм, а приходите от износа не се връщат под никаква форма в отрасъла. Смятаме, че това може да бъде голям потенциал за горите в нашия район, след като се приеме съответният закон.

– Североизточното предприятие е сред първите, въвели методиката „Горска педагогика“. Ще бъде ли тя подкрепяна и от Вас като ръководител?

– Несъмнено. Любовта и грижата към гората се зараждат в детската възраст и се нуждаят от подкрепа, обучение, насърчаване. Утвърждаването на горската педагогика в СИДП – Шумен, дължим на всеотдайността на Татяна Димитрова, която влага сърце в работата с децата, а те ѝ отвръщат с много любов.

– Съвремението ни сблъска със съдбата на бежанци от Украйна, потърсили спасение навсякъде в България, има ги и във вашия регион. Помагате ли им?

– За първите пристигнали у нас украински майки и деца, които бяха настанени в комплекс „Ястребино“ край Търговище, веднага предоставихме 30 м³ дърва за отопление и 10 000 лв. от бюджета на Предприятието преведохме на община Смядово, където са настанени 60 бежанци. За това получихме благодарствено писмо от Иванка Петрова – кмет на община Смядово. Ще продължаваме да помагаме на всички нуждаещи се хора, приютени в градовете от територията на Североизточното предприятие.

Инж. Веска СТОЙНЕВА – началник-отдел „Лесокултурни дейности и стопанисване на горски територии“

Призвание на всички лесовъди е да съхраним и да опазим най-голямото богатство на страната – горите, като същевременно се стремим да подобрим устойчивостта му, да запазим генофонда и, давайки приоритет на местните дървесни видове, да възстановим месторастенията им. Смятам, че е необходимо да показваме на обществото резултатите от нашия труд. Мисля, че макар и бавно, има напредък, особено ако на достъпен език обясняваме, че залесявания извършаваме само там, където не сме успели да създадем благоприятни условия за естествено възобновяване.

Най-голям дял в СИДП заемат издънковите гори за превръщане – 128 646 ха (42 % от залесената площ), затова приоритетно се работи за подпомагане на естественото възобновяване. Иновативният метод, който се наложи, е механизирано премахване на нежеланата растителност (храстова и издънкова), заглушаваща подраста, чрез раздробяването ѝ с шредер, при което тя се разпръсква върху площта, обогатява почвата и не заглушава подраста.

Отгледните сечи без материален добив са много важна за нас дейност. Като цяло обемът на залесяванията в предприятието не е голям – 859 декара. Но през последните години има влошаване на състоянието на иглолистните култури, което доведе до провеждане на санитарни и принудителни сечи с интензивност 100 % и площите, в които не са започнали естествените процеси на трансформация, се залесяват.

Успели сме да регулираме производството в 6-те разсадника на Предприятието с необходимия посадъчен материал. През последните 3 години семеносенето на дъбовете, включително и на цера, които са основен дървесен вид за залесяване при нас, е много слабо, което затруднява работата ни. Възстановихме производството на горскоплодни и медоносни видове.

Едни от най-значимите, уникални за страната ни, биотехнически съоръжения са полезащитните горски пояси в Добруджа, които имаме честта да стопанисваме. Изградени в средата на миналия век, в началото на ХХI в. те изискват големи грижи, финансов ресурс и квалифициран персонал. От 2020 г. се наблюдава съхнене в ясеновите пояси на територията на Държавните горски стопанства в Балчик, Генерал Тошево и гр. Добрич. Изказвам огромна благодарност към експертите и научните работници от ЛЗС – Варна, ИАГ, Института за гората – БАН, и РДГ – Варна, за своевременната намеса и подкрепа. Бяха организирани и обществени обсъждания. Съвместната ни работа по възстановяването на изсъхналите пояси сега е приоритет за СИДП, като през т.г. ще бъде извършена почвоподготовка върху 121 дка, а през 2023 г. е предвидено залесяване. В готовност сме да проведем необходимите сечи и в останалите засегнати пояси и да започнем дейностите по възстановяването им.

От 2018 г. Предприятието работи по три международни проекта на обща стойност 4 884 000 лв., от които европейските средства са 3 759 000 лева. По проект „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“ по подмярка 8.4 от мярка 8 – „Инвестиции в развитието на горските райони и подобряване на жизнеспособността на горите“, ще бъдат възстановени увредени гори върху 1210 дка на стойност 956 000 лева. Ще бъдат възстановени полезащитни горски пояси, създадени нови и подобро състоянието на общо 830 дка на стойност 1 215 000 лв. по проекта „Мерки за опазване на малкия креслив орел и неговите местообитания в България“ по програма LIFE на ЕС. По проекта „Премахване на инвазивни чужди видове, възстановяване и опазване на приоритетни горски местообитания от мрежата „Натура 2000“ в Североизточна България“ дейностите са върху 1900 дка, на стойност 2 712 000 лева.

Инж. Ивайло ТОДОРОВ – началник-отдел „Ползване от горите и промени в горските територии“

На територията на Предприятието преобладава ползването в широколистни гори с различно участие на цер, дъбове, бук, габър, липи. Акацията е с по-значително участие в района на гр. Добрич и Суворово.

Ползването на ясен е характерно за стопанствата по Черноморското крайбрежие. Средногодишното ползване в иглолистните насаждения е 8 – 9 % от общото ползване и е предимно от черен и по-малко от бял бор.

Ползването е основно в държавните гори, а четири от териториалните поделения на СИДП стопанисват и ползват дървесина от общинска собственост по сключени договори за управление с отделните общински администрации. В частните гори то се извършва основно в област Търговище, общините Антоново и Омуртаг, като не надхвърля 2 – 4 %.

Техническото оборудване, с което разполагат фирмите от региона, е остаряло. През последните години се забелязват стъпки към закупуване на по-нова техника втора ръка от Източна Европа, но единици са машините за извършване на многофункционални операции в дърводобива.

От 2016 до 2022 г. средногодишното ползване в Предприятието на териториалните поделения е по ГСП 645 000 – 662 000 м³ лежаща маса на обща площ 17 000 хектара.

Издънковият характер на насажденията обуславя сортиментната структура на дървесината, която добиваме – основно за технологична преработка и дърва за огрев, или 60 – 70 % от планираните за добив количества.

Териториалните поделения възлагат ползването на дървесина чрез добив и последваща продажба от склад – около 60 % от общите продажби за годината, и чрез покупко-продажба на стояща „на корен“ дървесина – около 40 %. Всяка година Предприятието предлага дървесина на местни търговци, които отговарят на изискванията на нормативните актове за това, и добивът се възлага чрез конкурси по съответния ред. Продажбата чрез състезателни процедури през последните две години се извършва почти изцяло на

електронни търгове чрез наета платформа „Информационно обслужване“ ЕАД. Така всички процеси – от обявяване на търговете до подаване на офертите и провеждане на крайното класиране, са дистанционни и напълно цифровизирани, с което се постига максимална публичност и прозрачност.

Възложеното количество дървесина по дългосрочни договори със заводите – преработватели на технологична дървесина, и по-малки регионални преработватели се доближава до разрешеното от нормативната уредба общо количество дървесина, като дългосрочните договори са за добив, за продажба „на корен“ и от склад. Периодите на отдаване са от 5 до 10 г., което създава сигурност в контрагентите и способства за инвестиции от тяхна страна в по-модерна техника.

Ежегодно СИДП осигурява продажба на около 100 000 пр. м³ дърва за огрев за населението. Поради засиленото търсене към края на 2021 г. териториалните ни поделения са доставили 120 000 пр. м³ на 19 770 домакинства, в което има и социален елемент.

Над 10 години териториалните поделения на СИДП са сертифицирани, както и основната част от контрагентите ни.

От началото на 2020 г. започна поетапно възвръщане на традициите по добив на дървесина със собствени бригади, главно в неатрактивни за дърводобивните фирми обекти. Сред първите бяха Държавните горски стопанства в Шумен и гр. Добрич, през тази година ще се включат и други наши стопанства.

Във втората част от дейността на отдела са реализирани множество инвестиционни намерения и проекти, които включват процедури по отдаване под наем за различни периоди на горски територии – държавна собственост, или сградите върху тях и съвместна работа с Правния отдел на ЦУ на СИДП. Част от работата на отдела е координирането на преписки за учредяване на ограничени вещни права – например за устройване на пчелини, с което насърчаваме развитието на пчеларството, включително и на подвижното. Взаимодействаме със службите по кадастър и по земеде-

лие. Във функциите на отдела са включени изразяването на становища и даването на указания на териториалните поделения, на заинтересованите лица и други.

Служителите на отдела участват активно и в администрирането на процедури по рекултивация на нарушените територии в ДГТ, закупуване на поземлени имоти в горска територия – собственост на физически лица, промяна на предназначението на земеделски територии в ГТ, изменение на кадастралните карти и регистри, изработване и одобряване на общи и подробни устройствени планове за поземлени имоти в ДГТ, строителство в горските територии без промяна на предназначението. Тези дейности са по-нетипични за лесовъдските кадри, изискват познания по множество различни закони и подзаконови актове, но ние успяваме да ги придобием с практиката.

**Инж. Петър ЖЕЛЕЗОВ –
началник-отдел „Опазване на
горските територии и ловно
стопанство“**

Предприятието разполага с 309 горски стражари, 24 ловни надзиратели към териториалните поделения, 12 горски стражари към Централното управление и 6 мобилни контролни екипа, ангажирани с охраната и опазването на горските територии – държавна собственост, върху площ 325 786 ха, и ГТ – собственост на физически и юридически лица и техните обединения, с площ до 2 хектара.

През 2021 г. са извършени 38 833 проверки на превозни средства, лица и обекти, свързани с ползването, преработката и търговията с горски ресурси. За констатирани нарушения по Закона за горите и Закона за лова и опазването на дивеча са съставени 670 акта за установени административни нарушения, като най-много от тях са по ЗГ

– 650, и по ЗЛОД – 20 броя. Разкритите и неразкритите нарушения по констативни протоколи са за 622.2 м³ дървесина. Конфискувани са 546 пр. м³ дърва и 5 кг недървесни горски продукти, задържани са 29 МПС, 94 каруци, 11 инструменти за дърводобив, 1 кон, 28 моторни триона и 4 кг едър дивеч.

Дейността на служителите на стопанствата се координира с утвърдени графици за работно време и дежурства, като особено внимание се обръща на местата с концентрация на нарушения близо до населените места, граничещи с ДГТ, и в които има голяма безработица. В тези райони незаконна сеч извършват безработни лица с цел продажба на добитата дървесина. Има случаи на организирани групи и опити за

Колективът на СИДП – Шумен, с директор инж. Ради Иванов и заместник-директор инж. Антон Дончев

разправа с наши служители. При задържане на незаконните средства и вещи нарушителите напускат мястото и възможността за съставяне на актове по време на проверката се възпрепятства и се налага да се търси съдействие от органите на МВР.

От Националния център за спешни повиквания на тел. 112 през годината са приети 278 сигнала – 83 за незаконна сеч, 10 за транспортиране на дървесина, немаркирана с контролна горска марка, 59 за нарушения по ЗЛОД, 114 за пожари и други. За повишаване на ефективността при опазването на горите са прилагани различни схеми за охрана, които доведоха до намаляване на броя на нарушенията, като взаимодействието с органите на МВР и организирането на съвместни акции са от основно значение.

През изминалата година на територията на СИДП са регистрирани 20 горски пожара, които са засегнали 76 дка – опожарени са 35 дка иглолистна и 26 дка широколистна растителност. Възникването им е регистрирано в 60 дка гори – държавна, и 16 дка – частна собственост. Главната причина за тях е небрежното отношение на хората към огъня, като продължават да се палят стърнища, изхвърлят се неизгасени цигари и други подобни нарушения.

Антропогенният характер на 78 % от пожарите налага категоризирането на горите, намиращи се близо до урбанизираните територии, като високорискови.

През м.г. държавните горски и ловни стопанства са извършили поддръжка и ремонт на 593 259 м минерализовани ивици и 21 830 м лесокултурни прегради.

При възникване на стихийни бедствия и аварии всички териториални поделения на СИДП могат да реагират с

общо 65 високопроходими автомобили, няколко трактора, бензиномоторни триони, брадви и обучени екипи.

Заявките по линия на ОЛТ за петте Държавни ловни стопанства „Паламара“, „Черни Лом“, „Тервел“, „Балчик“ и „Шерба“ бяха сравнително малко по обясними причини – наложените ограничения от COVID-19. Има и случаи на отмяна на заявки, на което се дължи незадоволителният резултат в приходната част от ловностопанската дейност на Предприятието.

Въпреки трудностите ръководителите на ДЛС и ловните специалисти полагат нужните грижи за дивеча. Подобряват се местобитанията и здравословното състояние на дивеча, хранителната му база и биотехническите съоръжения се поддържат в добро състояние. Старанията се отплащат – през 2021 г. на територията на петте ДЛС и ДГС – Преслав, са добити уникални трофеи. В ДЛС „Паламара“ са отстреляни три благородни елена, отличени: златен медал, с оценка 234.91 т. по СИС, с тегло на трофея 12.600 кг; златен медал, с оценка 233.96 т., 12.640 кг; златен медал, с оценка 232.55 т., 12.460 килограма.

В ДЛС „Тервел“ – благороден елен – златен медал, 210.16 т. по СИС, и муфлон – златен медал, 209.75 точки. От 9-те благородни елена два от трофеите златни медалисти са добити в ДЛС „Черни Лом“. В ДЛС „Шерба“ – 2 благородни елена. ДЛС „Балчик“ има принос с два сребърни медалиста на благороден елен – със 199.20 т., 9.682 кг, и 191.79 т., 9.810 кг, както и муфлон – златен медал, с оценка 205.10 т. по СИС. В ДГС – Преслав, златният медал принадлежи на трофей от благороден елен с оценка 210.03 точки.

Сред природата на ДГС – Генерал Тошево, децата от детската градина внимателно слушат Татяна Димитрова – горския педагог на СИДП – Шумен

Горската педагогика възпитава обич към природата

Малчуганите от детските градини и училищата на Североизтока с нетърпение очакват своята любима горска педагожка Татяна Димитрова, която вече пета година ги възпитава на обич към гората и природата. Уроците се приемат не като досадно зубрене, а като увлекателно забавление, защото Горската педагогика е създадена за това – с игри, книжки и разкази да се приобщават подрастващите към познанието и грижата за обкръжаващия ги природен свят. Особено любим терен за обучение са горите и децата с радост опознават красотата на родния си край под сенките на прекрасните зелени великани и сред песните на птиците. Съдействие оказват работещите във всички териториални поделения на Североизточното предприятие, а училищата и детските градини от малки и големи градове на региона чакат „горските уроци“ с огромен интерес.

Устойчиво развитие на ловно стопанска и лесокултурна дейност

Богатата история, пазена от ДЛС „Тервел“, е първото стъпало на днешната успешна дейност. Няма настояще без здрави корени, без родословие. За съхранението ѝ вече над половин век се грижат лесовъдите, работещи в структурата на стопанството, като днес тя ни е разказана от младата служителка Нина Енчева. Първите данни са от 1933 – 1934 г., когато горските надзиратели се занимават с охрана и ползване на горите. За първи път цялостно устройство на горите е извършено през 1951 – 1952 година. В началото на 50-те години на XX в. са създадени и ползащитните горски пояси, включени в държавния горски фонд през 1977 г. като гори със специални функции.

Историята разказва, че Тервелският район, особено богат на дивеч, още със създаването на Лесничейството привлича доста ловци – предимно фабриканти или посланици от Букурещ. Най-богати на дивеч са горите „Талашмана“, „Сърната“, „Сювенлика“, „Коджа Анлъка“, „Кьостата“, „Данкулак“ и „Жегларска“. Ловува се обикновено на дива свиня, сърна, вълк и заек.

Именно дивечовото богатство е предпоставка за създаването на Държавно (представително) ловно стопанство „Тервел“, обявено с разпореждане № 5 от 18 януари 1974 г. на Министерския съвет. В същата година в страната са създадени общо 9 представителни ловни стопанства. С първото ловно устройство от 1974 г. е извършена реорганизация на цялата дейност. След две години в стопанството е аклиматизиран муфлонът.

През 1980 г. в м. Кьостата се обособява площ от 25 622 дка за интензивно ловно стопанство – предимно за благороден елен, елен лопатар и муфлон. Добрата ловно стопанска база позволява да се води интензивно ловно стопанство, изграждат се хранилки, поилки, солища, дивечови ниви. Зимното подхранване обезпечава добрите условия за живот на дивеча.

Колективът на ДЛС „Тервел“ с ръководния екип – директор инж. Георги Ботев, заместник-директор инж. Тодор Тодоров и главен счетоводител Димитър Жеков

На високо ниво е организиран и ловният туризъм. В продължение на няколко години ДЛС „Тервел“ се представя на международните изложби на ловни трофеи, като първото участие е през 1971 г. в Будапеща, където трофей от сърндак, отстрелян от горския надзирател Иван Гочев, набира 148 т. по СИС. На Международното ловно изложение в Пловдив през 1981 г. Ловното стопанство участва със 163 трофея (8 % от страната). Дивечовите запаси постоянно нарастват и през 1987 г. има 1107 сърни, 523 елена лопатари, 318 благородни елена, 153 муфлона, 1342 диви свине, 1300 заека, 2100 фазана, 310 яребици.

Наследник на толкова богати традиции, колективът – предимно от младото поколение, с най-младия в системата на СИДП директор – инж. Георги Ботев, доказва своето професионално участие в развитието на Стопанството, което след две години ще отбележи своята 90-годишнина. Държавното ловно стопанство „Тервел“ – гр. Тервел, е поделение на Североизточното държавно предприятие – Шумен, и е в териториалния обхват на Регионалната дирекция по горите – Варна. В горскостопанско отношение изцяло обхваща община Тервел с 26 землища, а в ловно стопанско – 8 ловно стопански района, почти цяла Добруджа – от територията на ДГС – Добрич,

3 ловностопански района – Житница, Полковник Иваново, и Базата за интензивно стопанисване на дивеча „Златия“, а от териториалния обхват на ДГС – Генерал Тошево – 2 ловностопански района – Сухата река и Лозница. Разположено е в Дунавската равнина на Южна Добруджа. Горите и горските площи са пръснати и образуват отделни комплекси и масиви, разделени от обработваеми земи.

Горите са предимно чисти – от цер, по-рядко смесени с благун, зимен дъб и габър. По склоновете се срещат смесени гори от липи, ясен, клен, габър, дъбове, на по-бедните месторастения – келяв габър, мъждрян, мекиш, клен. Създадените култури са предимно от червен дъб, ясен, цер, сребролистна липа, орех или комбинация от тях, а акациевите култури са чисти или в смес с гледичия, махалебка, ясени.

Общата площ на горските територии на ТП ДЛС „Тервел“ е 15 235.5 ха, от които държавна собственост са 13 190. ха (86.6 %), залесената площ е 14 269 ха, лесистостта – 24.25 %. От тях 0.59 % са иглолистни гори, 12.25 % – широколистни високостъблени, 52.26 % – издънкови за превръщане, и 34.90 % – нискостъблени гори. Части от площта на Стопанството са в „Натура 2000“. Горската площ – държавна собственост, която попада в територии със защитни и специални функции, е 10 596.9 ха, горските територии със стопански функции са 2593.2 ха, горите във фаза на старост – 658.5 хектара. Обособени са два горскостопански участъка със седалище в гр. Тервел и 12 охранителни участъка.

През последните 5 години приоритетна дейност

с изключително значение в ДЛС „Тервел“ е създаването на нови гори, което се е превърнало в трайна политика на Стопанството. Залесяванията са на обща площ 362 дка (от тях 132 дка са възстановени полезащитни горски пояси). С действието на новия ГСП от 2019 г. през последните 3 години са извършени залесявания на обща площ 270 дка (62 дка са възстановени пояси), което е 54 % от предвиденото залесяване за 10-годишния период на горскостопанския план.

И за тази година е предвидено залесяване на 87 дка, от които 40 дка – на площи за възстановяване, попадащи в зони по „Натура 2000“, включително и полезащитен горски пояс от 11 декара. Започна работа и по проект „Премахване на инвазивни чужди видове, възстановяване и опазване на приоритетни горски местообитания от мрежата „Натура 2000“ в Североизточна България“ LIFE19 NAT/BG/001133, по който през пролетта на 2023 г. ще бъдат залесени 131 дка с местни дъбове. Предстои работа и по друг проект – Life Climate – залесяване на увредени гори и полезащитни горски пояси, по който на територията на ДЛС „Тервел“ е предвидено да се залесят още 44 дка, от които 25 дка са полезащитни горски пояси.

За 3 години са залесени 6.2 ха полезащитни горски пояси, което е почти половина от заложеното залесяване за 10-годишен период по ГСП. Възстановени са полезащитни горски пояси в лошо състояние, като е използван най-подходящият вид – цер. Заедно с церови фиданки е осъществено и залесяване на 68 дка с медоносния вид акация.

С голямо любопитство пътувахме, макар и в една малка част от голямата площ на ДЛС „Тервел“, представяща неговата ловностопанска дейност. В ДЛР – Данкулак, сме, граничещ със стопанствата в Силистра и Дулово. Двата километра горски път, изграден наскоро от Стопанството със средствата от фонд „Инвестиции в горите“, свършва и тежкия пролетен добруджански чернозем хвърчи изпод колелата на управляваната от директора инж. Георги Ботев кола. Районът е нагледна илюстрация на съчетаване между гора и земеделските площи, които се засяват със селскостопански култури за изхранване на дивеча. Селскостопанското производство позволява на Стопанството да излиза на печалба. Но най-вече това е прекрасно местообитание на благородния елен, където в миналото са отстрелвани най-добрите екземпляри. И сме убедени, че скоро за него няма да говорим в минало време.

Над 15 000 ха си е сериозна територия, която иска много труд и усилия за поддържане на устойчиви дивечови запаси. Една от ключовите дейности, в които Стопанството е концертирало усилията си през последните 5 години, е разселването на дивеч, целящо възстановяване на запасите от 90-те години на миналия век. На територията на стопанството за този период са разселени 47 благородни елена, 103 елена лопатар, 20 диви зайци и 950 фазана. Както и трябва да бъде, в Стопанството се гледа в бъдещето и сегашното разселване на дивеч ще дава резултати след години и десетилетия с по-богата генетично и числено популация, връщайки славата на ДЛС „Тервел“ като едно от елитните ловни стопанства в България.

Упоритият и постоянен труд на екипа на Стопан-

Добитият през май 2020 г. трофей от сръндак с оценка 214.9 т. по CIC – нов национален рекорд

ството дава своите резултати. В рамките на 5 години ДЛС „Тервел“ подобрява 2 национални рекорда, единственото измежду 28-те ловни стопанства в България. През 2016 г. с трофея от елен лопатар с тегло 4.750 кг, оценен с 208.22 т., на германския ловец Вернер Аустерман бе подобрен националният рекорд от 1984 г. на Тодор Живков – цели 33 години по-късно. С добития през май 2020 г. трофей от сръндак с оценка 214.9 т. по CIC България има нов национален рекорд – втори за ДЛС „Тервел“.

Така 50 години след Ловното изложение в Будапеща, когато отстреляният сръндак с оценка 148 т. застана в елита за нашата страна, Стопанството отново получава признание. Оценката за този национален рекорд е поставена по време на Световното ловно изложение „В едно с природата“, което се проведе през м.г. отново в Будапеща. Уникалният трофей е не само нов национален рекорд – с него България за пръв път влиза в световната история на лова на сръндаци.

Като че ли всичко, с което се захващат в ДЛС „Тервел“, не може да не бъде свършено отлично. Дори при годишния одит по FSC то е най-добре представило се поделение в страната.

Иска ни се да разкажем много повече за директора – инж. Георги Ботев, сега 38-годишен, който поема ръководството на ДЛС „Тервел“ преди 4 г., като започна с... ремонта на 28-километровата База за интензивно стопанисване на дивеча в м. Кьостата. Ловният дом също е реновиран и представлява образец на стил, уют и функционалност. Убедени сме, че всичко, което ви разказахме за успехите на Стопанството досега, инж. Ботев само ще подобрява и надгражда, не жалейки времето и труда си, защото смята, че това е дълг на всеки ръководител.

ДГС – ГЕНЕРАЛ ТОШЕВО

Полезащитните горски пояси – обект с национално значение

Директорът на ДГС –
Генерал Тошево,
инж. Димчо Стефанов

ДГС – Генерал Тошево, носи името на града, най-голямото населено място в североизточната част на Добричка област. Стопанството попада на територията на общините с. Крушари с 19 населени места и Генерал Тошево с 42 населени места.

Първото цялостно устройство на горите е извършено през 1951 – 1952 година. По същото време са трасирани и проектирани държавните защитни горски пояси „Сухата река“ и противосухоуеен пояс (без да се включват в ГФ), части от които се намират на територията на стопанството. При второ цялостно устройство през 1969 – 1970 г. те са устроени в горския фонд.

В историята на Стопанството има няколко реорганизации – през 1977 г. дейността му се прекратява, като горите му преминават към ГС – гр. Добрич, и ДЛ „Тервел“. През 1993 г. Горското стопанство в Генерал Тошево се възстановява. След няколко главни лесоустройствени ревизии и устройства понастоящем Стопанството има два горскостопански участъка – Крушари и Генерал Тошево. Устроени са всички гори от различни фондове.

Обликът на стопанството създават полезашитните горски пояси, създадени в началото на 50-те години на XX в. и до 1979 г. поддържани от тогавашните структури, стопанисващи земеделските земи. През 1980 г. защитните горски пояси се лесоустрояват, минават към ДГФ като изключителна държавна собственост под управлението на тогавашното горско ведомство. До този период в поясите не са планирани и провеждани лесоустройски дейности, необходими за стабилността и бъдещето на тези изкуствено създадени съобщества. Поради интензивния растеж през първите 30 г. в тях е натрупана значителна дървесна маса и започват процеси на самоизреждане. В този период са регистрирани и много пожари, които също оказват негативно влияние. Всичко това прави насажденията неустойчиви на външни фактори, най-вече на характерните за Добруджа дълготрайни засушавания и суховеи.

Ролята на полезашитните горски пояси, екологичните предпоставки за създаването им и значението им за повишените добиви от селскостопанските култури са обект на проучване от страна на Института за гората

– БАН, ЛЗС – Варна, и Добруджанския земеделски институт в Генерал Тошево. От пролетта на 2020 г. досега на повече от 2000 дка ясенови пояси в района на Добруджа се наблюдава суховършия и преждевременно опадване на листната маса, като на места то достига до 80 % от короните на дърветата. Тези процеси засягат и територията на ДГС – Генерал Тошево. Периодично лесоустройски от ДГС, експерти от ЛЗС и РДГ във Варна провеждат наблюдения и събират биологичен материал за изследване и установяване на причините за влошаване на здравословното състояние на полезашитните пояси. Преобладаващата част от поясите в ДГС – Генерал Тошево, сега са на възраст над 60 години.

Днес на територията на Североизточното предприятие – Шумен, има около 4000 км полезашитни пояси, от които 36 % са в ДГС – Генерал Тошево. Площта на поясите с преобладаващо участие на ясен на територията на Стопанството е около 503 хектара. Поради здравословни проблеми преди 20 – 30 г. част от поясите с американски ясен са изсечени и е извършено ново залесяване, а малка част е оставена за издънково стопанисване. Мониторинг на съхненето от 2021 г. показва, че около 10 % от тях са силно увредени, а около 70 % – средно увредени. Съгласно Наредба № 8 за сечите в България полезашитните горски пояси са определени като технически съоръжения. Стопанисването им се извършва чрез провеждане на технически сечи и кастрене на крайните им редове. Сечите се водят, когато състоянието на поясите е лошо, т.е. те не изпълняват предназначението си и главният или главните видове липсват, или са под 50 % участие в състава, както и когато здравословното състояние е много влошено – обезлистване над 60 %, оцветяването на короната и стъблото е над 60 %, суховършия – над 30 %, с признаци на загиване, преобладаващата конструкция е напълно нарушена под 35 %. При това в момента е необходимо да се прецизират сечите – дали ще са технически, или санитарни. На срещата, проведена през септември 2021 г. на територията на ДЛС „Балчик“, освен констатираните здравословни проблеми в тези технически съоръжения бяха представени и възможностите

Колективът на ДГС – Генерал Тошево, с директор инж. Димчо Стефанов, зам.-директор инж. Димитър Иванов и главен счетоводител Михаил Михайлов

за своевременното им изкуствено възобновяване след провеждане на санитарни сечи. Съобразявайки се с препоръките на съвещанието, лесовъдите от ДГС – Генерал Тошево, смятат за необходимо:

- Да се извърши обстоен анализ на получените доклади от ежегодния мониторинг за здравословното състояние на поясите.

- Да се направи картиране на територията и изработване на различни сценарии на бъдещата растителност според климатичните условия и конкретния петрографски състав.

- Да се използват подходящи дървесни видове за възобновяване на поясите – цер, червен дъб, явор, липа и гледичия, с препоръки за експериментирание с нови, сухоустойчиви видове.

- Да се направят постъпки за изключване на полезащитните пояси, които ще се презалесяват, от сертифицираните територии, тъй като те не са създадени с цел добив на дървесина, като по този начин ще се увеличи изборът на видове за залесяване и технологии за борба с тревната растителност в младите култури.

Механизирано раздробяване на нежелана растителност

- Препоръчително е сечта да не започва в периода от средата на април до края на юли, когато в поясите се наблюдават гнездящи птици.

- Да се прецизира нормативната уредба за стопанисването на полезащитните горски пояси.

- Полезащитните горски пояси да се включат в агролесовъдските системи в директните плащания към Фонд „Земеделие“, тъй като те са ключови за запазване на производителността на земеделските площи. По този начин се решават и проблемите с грешно отразените в кадастралната карта полезащитни горски пояси.

- Да се потърси инструмент за финансиране на неизбежните залесителни дейности за възстановяване на изсъхналите пояси, в т.ч. закупуване на техника за почистване, за почвоподготовка чрез фрезование, за залесяване и отглеждане на новосъздадените горски култури. При закупуването на техника може да се ползва натрупания към момента опит и добри практики в ДГС – Генерал Тошево.

Към момента на територията на стопанството не е изведена сеч в пояси от ясен в лошо състояние. Разработването на Национален план за възстановяване и стопанисване на полезащитните горски пояси става все по-належащо предвид голямото им значение за страната.

Инж. Дони КОЛЕВ – лесничей в ДГС – Генерал Тошево

История и методи на работа в Демонстрационен учебен обект в ДГС – Генерал Тошево

Възобновяването на издънкови-те церови гори и превръщането им в семенни високоствълбени се оказва сложен процес. На територията на ДГС – Генерал Тошево, все още няма окончателно естествено възобновена издънкова церова гора. Подобна е ситуацията и в съседните горски стопанства. Провежданите възобновителни сечи не са довели до успешен резултат, въпреки че в това направление се работи от 1956 г. и са вложени много лесовъдски труд и

средства. Многократно е удължаван турнусът на сечта в насажденията с надеждата за по-обилно семеносене. От там се получава застаряване на насажденията и съответно прогресивно понижаване на текущия прираст, влошаване на здравословното им състояние и захрастяване под склопа.

Това налага ръководството на СИДП и ДГС – Генерал Тошево, със съдействието и при непосредственото участие на преподавателите от катедра „Лесовъдство“ в ЛТУ и на д-р Йордан Петров – бивш докторант в катедрата, да създаде демонстрационен учебен обект за различните

видове възобновителни и отгледни сечи.

На основание чл. 46, ал. 1 от Наредба № 8 за сечите в горите и положителното становище на дирекция „Развитие на горския сектор“ на МЗХ през декември 2015 г. Изпълнителната агенция по горите дава разрешение да се обособи демонстрационен учебен обект в горски територии – държавна собственост, на ДГС – Генерал Тошево, попадащ в землищните граници на селата Александрия, Бистрец, Огняново и Телериг, община Крушари.

Целите на обекта са да се изследва и демонстрира пред специалистите и

Демонстрационен учебен обект на територията на ДГС – Генерал Тошево

обществеността лесовъдският ефект от експерименталното провеждане на малко познати, но включени в нормативната уредба лесовъдски системи, основани на съвременните теории за динамика на насажденията и трансформация, както и на дългосрочно-постепенни сечи с фокус върху опазването на биоразнообразието в екологичен, икономически и социален аспект, успоредно с отчитане на промените в останалите екосистемни услуги.

Обектът е на площ 2100.4 ха, в т.ч. залесена – 2013.3 ха, намиращ се в най-североизточната част на България при най-ниски за страната средногодишни валежи, откъдето следва и относително ниската продуктивност на дървостойките при тези насаждения (3 – 4 бонитет). Преобладават издънковите насаждения на площ 1571.8 ха, предимно церови или с преобладаване на цер подотдели, като в състава им са представени още благун и космат дъб с различно, но малко участие. В някои от тях преди 25 – 30 г. има внесена сребролистна липа. Семенните насаждения са на площ 1.4 ха, а културите заемат 430.9 ха – предимно чисти насаждения от акация, гледичия, цер и сребролистна липа.

Насажденията са с естествен или изкуствен произход, с възрастов диапазон от 1 до 90 г. по ГСП. Площта обуславя възможността да се водят разнообразни лесовъдски дейности за подобряване на състоянието им – подпомагане на възобновяването, запазване на генетичните ресурси, добив на дървесина, както и запазване на екологичните им функции. Предвидени са и т.нар. контролни насаждения. Мероприятията се провеждат при спазване на принципите за природосъобразно, многофункционално и устойчиво сто-

панисване на горите и изискванията за поддържане, опазване и възстановяване на биологичното разнообразие в тях. Историята на насажденията се документира и на тази база се предлагат диференцирани намеси.

Предвижда се мероприятията, които са започнали през 2016 г., да се извършват до 2025 г., като се подхожда в зависимост от състоянието на насажденията. Обемът на ползването ще зависи от динамиката в развитието на възобновителния процес и състоянието на гората по изготвената от катедра „Лесовъдство“ програмата.

Крайната цел на демонстрационния обект е постигане на по-висока степен на лесовъдска ефективност при възобновяването на издънковите гори и подобряване на качеството на изкуствено и естествено възобновените гори.

През 2019 г. с Научноизследователския сектор на ЛТУ е сключен договор и е представено „Предложение за стопанисване на насажденията в Демонстрационен учебен обект в ТП ДГС „Генерал Тошево“, в което са формулирани задачите:

Проучване и анализ на досегашната лесовъдска история на насажденията; класификация на насажденията според определените от националното съвещание групи; оценка на производителността, възобновяването и здравословното състояние на насажденията, като основа за обосноваване на регионални лесовъдски системи, цели на стопанисване и турниси; икономическа оценка на различни алтернативи от предлаганите лесовъдски системи.

Направен е план за провеждане на експериментални сечи за периода 2019 – 2023 г. по години и по видове сечи. В рамките на една и съща година са формирани общи комплекси за

отглеждане и възобновяване с преимуществено прилагане на дългосрочно-постепенни сечи – постепенно-котловинна и неравномерно-постепенна, в зависимост от състоянието, състава, пълнотата и площта на насажденията.

От направените измервания и при сравняване на получените данни между различните обекти с извършените в тях лесовъдски мероприятия досега можем да направим няколко извода. Част от лесовъдските мероприятия в Демонстрационния учебен обект са добре познати и използвани в страната, но приложените тук са със голяма доза свобода от гледна точка на условията, като в най-голяма степен това се отнася за прилагането на неравномерно-постепенна и постепенно-котловинна сеч. Механизираното подрязване на церовия подраст „на пънче“, раздробяването на подлесната и храстовата растителност, както и на остатъците от сечта, промишлено приложено за пръв път в страната в рамките на обекта, дава много добри резултати по отношение на качеството на фиданките и техния растеж по височина. След подпомагане на естественото възобновяване чрез механизано раздробяване на подлесната растителност и оставянето ѝ в насаждението почвите се обогатяват с хранителните вещества. При отварянето на прозорци, котли, ивици на малки площи по време на възобновителните сечи, успоредно с механизаното подрязване на подраста на пънче и раздробяването на подлесната растителност, възобновителният процес се ускорява. Новото поколение гора се адаптира много по-бързо към растежните условия и е в пъти по-качествено в сравнение с традиционното, отгледано при равномерно изреждане по цялата площ. Икономическата ефективност, установена чрез хронометраж на дърводобива, при провеждането на постепенно-котловинната и неравномерно-постепенната сеч е с около 10 % по-добра в сравнение с краткосрочно-постепенната сеч.

От 2019 г. съм пряко ангажиран с проектирането на лесовъдските мероприятия в обекта. През 2021 г. защитих дипломна работа „Възобновяване на издънковите дъбови гори в Демонстрационен учебен обект на територията на ТП ДГС „Генерал Тошево“.

Колективът на ДГС – Омуртаг, с директор инж. Ивелин Тодоров, заместник-директор инж. Йордан Бейчев и главен счетоводител Валентина Георгиева

ДГС – ОМУРТАГ

Справиха се с последствията от ветровала

Директорът на ДГС - Омуртаг,
инж. Ивелин Тодоров

Горите на ДГС – Омуртаг, не можеш да обхванеш с един поглед, но на по-голямата част от територията му ги виждаме върху заоблените била и хълмове и само в най-северните разклонения на Източна Стара планина те катерят наклонени и стръмни терени.

Свикнали сме, че всяко стопанство от красивата ни земя има свои, типични само за него условия и дейности. В ДГС – Омуртаг, разговаряхме за това как служителите се справят с каламитата от корояда и едновременно с това осъществяват едни от най-големите залесявания.

Стопанството е създадено през 1951 г., след като горкостопанските единици „Антоновска“ и „Омурташка“ са обединени в едно горско стопанство със седалище в Омуртаг. Разположено е върху 31 769 ха горски и земеделски територии, независимо от собствеността им, които отговарят на определението „гора“ по Закона за горите. Залесената площ е 30 367 ха, а незалесената – 1402

хектара. Основните дървесни видове са цер, благун, зимен дъб, габър и сребролистна липа.

Културите в района, които заемат 19 % от общата площ на Стопанството, са предимно от бял и черен бор. Те са създадени, както повечето в страната, като пионерни видове и извън ареала на тяхното разпространение. Достигайки възрастта 30 – 40 г., а и с бързите промени в климата тези култури отслабват. Това се случи и в района, когато през 2017 – 2018 г. част от иглолистните култури пострадаха от ветролом и ветровал, а след това увреденият дървостой бе поразен от каламитет на корояд.

Пред колектива на ДГС – Омуртаг, и фирмите, работещи на територията му, възниква предизвикателството в кратки срокове поразената дървесина да бъде усвоена, защото всеки лесовъд знае, че по този начин ще се локализируют поражени-

ята и ще се спре разпространението на вредителя във възможно най-малки граници. Създадена е отлична организация и в резултата на общата работа, основана на точните предписания на ЛЗС – Варна, върху 857.8 ха са изведени принудителни и санитарни сечи в горите – държавна собственост. Усвоени са 33 915 м³ дървесина. Проблемите могат да възникнат в недържавните горски територии в двете общини, опасяват се от ръководството на Стопанството,

защото в обсега на РДГ – Шумен, те са с най-голяма площ: Антоново – 4284 ха, а Омуртаг – 1938 ха, което представлява 40 % .

Върху част от засегнатата площ, в която бяха изведени сечите, има естествен подраст от местни широколистни видове, появил се в резултат на трансформация на иглолистните култури в широколистни насаждения, но върху друга част се наложи да се залесява. Вече 309 дка от освободените площи са залесени.

ДГС – Омуртаг, кандидатства по Мярка 8.4 от ПРСР и има одобрен проект за извършване на залесяване на 345.28 дка, като още до края на миналата година върху 103.04 дка са извършени заложените мероприятия. През тази година работата по проекта продължава, а отглеждането на новосъздадените култури ще бъде извършено със средства от фонд „Инвестиции в горите“ на СИДП – Шумен, и компенсационно залесяване.

Тези немалки по мащаб залесявания остро се нуждаят от механизирани почвоподготовка, затова в Стопанството се надяват да получат поне няколко трактора. Новосъздадените култури трябва да се отглеждат и това е причината да се поддържа собствена бригада по ЛКМ от деветима души.

Горите на ДГС – Омуртаг, като източник на дървесина, странични ползвания, поминък и други полезни функции имат голямо значение за икономическото развитие на селищата в района. Те са

Представяме Североизточното държавно предприятие – Шумен

Началник-участък „Омуртаг“
Тургай Исмаилов в залесената с
цер през 2021 г. площ от 66 дка,
освободена от повредената от
корояда дървесина

источник за задоволяване на нуждите на местното население със строителна дървесина и дърва за огрев. В скоро време ще заработи и склад за директна продажба на дърва за огрев за жителите на двете общини, като за целта ще бъде организирано добиването на 5000 м³

дървесина с наети по трудов договор работници.

Колективът от 39 души работи всеотдайно и с ясната мисъл, че горите са необходими за живота на този край. Директорът на ДГС – Омуртаг, инж. Ивелин Тодоров, с дългогодишен стаж в системата

на горите, споделя обаче, че за да се привличат нови кадри, трябва да бъдат създадени по-добри условия за работа в целия отрасъл.

**Екип на сп. „Гора“
Снимки Йордан ДАМЯНОВ
и архив на стопанствата**

Актуално

ИАГ обнови приложението си за проверка на превозни билети

Обновеното приложение на ИАГ за проверка на превозни билети, издадени от временен склад, заработи в края на януари. Разработено е от експерти от отдел „Информационно обслужване и връзки с обществеността“ и представлява Интерактивна карта на превозните билети за транспортиране на дървесина.

Целта му е информацията за превозваната дървесина да достига до широк кръг граждани, което от своя страна да спомага за по-добрия контрол върху този тип дейности, извършвани в горските територии.

През 2020 г. приложението заработи тестово само за територията на ЮЗДП – Благоевград, като заедно с превозния билет на интернет страницата fotoregister.uzdp.bg бяха прикачвани снимки на превозното средство. При заснемане на камиона системата сама разпознаваше регистрационния му номер и избираше към кой превозен билет да бъде прикачена снимката. Впоследствие приложението беше въведено в цялата страна.

Последващото оптимизиране позволи директно заснемане на превозното средство от таблета на експедитора в самото приложение за издаване на превозни билети.

Издаването на превозен билет е невъзможно, без прикачване на снимки на превозното средство, направени от три страни, включително – и на регистрационния му номер.

В електронната страница на Изпълнителната агенция по

Извадка от Интерактивната карта на превозните билети за транспортиране на дървесина

горите, в модул „Превозни билети“, всеки служител в системата на горите или гражданин може да извърши проверка по номер на билет, по регистрационен номер на превозното средство или по други параметри и да получи данни за превозваната дървесина – от къде е експедирана, какво е количеството и вида ѝ, както и за къде пътува.

Достъп до Интерактивната карта на превозните билети за транспортиране на дървесина може да бъде получен и на интернет страницата http://new.iag.bg/cgi-bin/map_ps.cgi. На нея се визуализира броят на издадените билети по съответен район в рамките на деня за територията на цялата страна. Чрез клик върху наименованието на съответния район приложението показва точното местоположение на издадения билет и подробна информация, придружена със снимков материал.

Създаденият модул е една от поредицата стъпки, които ИАГ предприема за повишаване на прозрачността на дейностите в горите.

Цени на продажба на дървесината, добивана от държавните горски предприятия

Д-р инж. Любчо ТРИЧКОВ – Изпълнителна агенция по горите

Правилното планиране и организация на добива и реализацията на обла дървесина са елемент от устойчивото управление на горите. Тези дейности са важен икономически фактор във време, когато много политики и стратегически документи на европейско и национално ниво екологизират тези процеси и дават приоритет на „позеленяване“ на икономиката. Предвид очертания се недостиг на дърва за огрев за населението и на технологична дървесина за големите дървопреработвателни предприятия през последните години, особено изъяснен през 2021 г., се наложи да бъде направен кратък преглед на действащите на европейско и национално ниво политики и стратегически документи, на пазарите на дървесина в Европейския подрегион на Икономическата комисия за Европа (ИКЕ) на ООН, както и анализ на добива и реализацията на дървесина от горските територии в България и цените на продаваната дървесина от държавните горски предприятия.

Преглед на действащите на европейско ниво политики и на средата, в която функционира сектор „Гори“

През последните няколко години средата, в която се развива и функционира сектор „Гори“ на европейско и национално ниво, е изпълнена с политики и стратегически документи, които, от една страна, са насочени към екологизиране на сектора, а от друга – му позволяват да заеме мястото, което му се полага, за осигуряване на доставките на устойчиво стопанисвана и законно добита дървесина за производство на дървесни материали и енергия. Устойчивото развитие и ролята на горите са залегнали като важен елемент от Европейската зелена сделка, Стратегиите на ЕС – за горите и за биологичното разнообразие – и двете с хоризонт до 2030 г., Националната стратегия за адаптация към изменението на климата, Плана за действие

до 2030 г. и Стратегическия план за развитие на горския сектор в Р. България. За да отговори и на здравната, и на икономическата криза, причинени от пандемията от COVID-19, ЕС увеличи бюджета си за периода 2021 – 2027 г. и през май 2020 г. прие временния инструмент за възстановяване Next Generation EU, с което осигури необходимите финансови средства за защита на живота и поминъка, подпомагане на единния пазар на ЕС и трайно възстановяване, в т.ч. на индустриите, базирани на горите в ЕС, които могат да участват в Плана за възстановяване на Европейския съюз. Новата стратегия на ЕС за горите до 2030 г. е свързана с Европейската зелена сделка и се основава на ревизираната Стратегия за биологичното разнообразие на ЕС до 2030 година. В Стратегията се потвърждава значението на горското стопанство и базираното на горите индустриално производство в ЕС с цел осигуряване на до 4 млн. работни места и генерирането на над 160 млрд. евро брутна добавена стойност. Каскадният принцип на използване на дървесината и въвеждането на пазарни стимули за прилагането му се разглежда като решаващо, а кръговото използване на по-краткотрайните дървесни продукти, които могат да бъдат използвани повторно или рециклирани, е отбелязано като съществено.

Общ преглед на пазарите на дървесина в района на ИКЕ на ООН и конкретно на Европейския подрегион

В публикацията „Годишен преглед на пазара на горските продукти на Икономическата комисия за Европа на ООН и Организацията на ООН по прехрана и земеделие за 2020 – 2021 г.“ е направен преглед на развитието на пазара в региона на ИКЕ на ООН (The United Nations Economic Commission for Europe) през 2020 и първата половина на 2021 година. Той обхваща 3 подрегиона с 56 държави: Европа – 42, ЕЕССА – 12 от бившата ОНД, Се-

верна Америка – САЩ и Канада.

Пандемията COVID-19 доведе до голямо свиване на икономическата активност през 2020 г. в различна степен за отделните страни. Общото потребление на първични горски продукти намаля през 2020 г. с 3.3 % при индустриалната обла дървесина, с 1.9 % – при фасонираната дървесина, 4.3 % – при дървесните плочи, и 3.9 % – при хартията и картона. В края на 2020 и през 2021 г. производството започна да се възстановява и световната търговия със стоки се повиши, за да се изравни и дори надхвърли нивата отпреди пандемията. Общият добив на дървесина в региона на ИКЕ на ООН е намалял с 3.4 % през 2020 г. до 1.40 млрд. м³, от които 82 % са индустриална обла дървесина (в т.ч. трупи, технологична дървесина за индустриална преработка – за производство на дървесни плочи, целулоза и др.) и 18 % са дърва за горене и други дървесни горива.

Подрегионът Европа на ИКЕ на ООН е определящ за пазара на дървесина в международен мащаб. Добивът на обла дървесина за индустриална преработка в Европа спадна с 2 % през 2020 г. до 426 млн. м³ след 8 последователни години на нарастване. Най-значително е намаляването във Финландия, Италия, Полша, Австрия и Словакия (в низходящ ред, по обем) – главно поради увеличения внос от страни в Централна Европа на трупи, повредени от биотични и абиотични фактори. Германия беше единствената страна в подрегиона, която увеличи значително добивите си през 2020 г. – годишно с 40 % през последните 5 г. до рекордните 62 млн. куб. метра. В допълнение към добитите количества дървесина за индустриални цели в подрегион Европа са добити и около 143 млн. м³ дървесина за горене – обем, който е практически непроменен спрямо 2016 година. Потреблението на иглолистна обла индустриална дървесина, представляващо 78 % от общото потребление на обла дървесина, спадна леко

Добив и реализация на обла дървесина в България

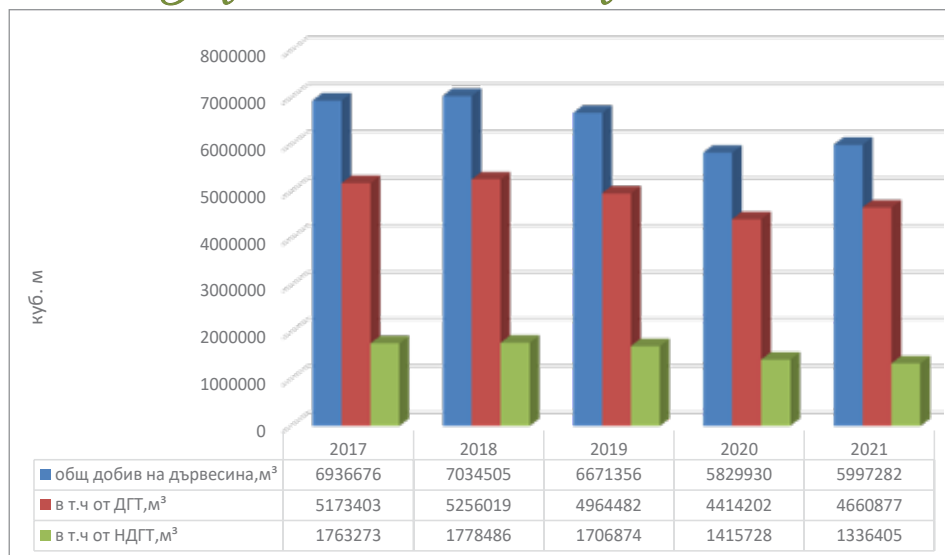
през 2020 г., но беше с почти 3 % по-високо, отколкото през 2016. Пет държави – Швеция, Германия, Финландия, Полша и Австрия (в низходящ ред, по обем), бяха най-големите потребители на иглолистна индустриална обла дървесина в Европа, потребители почти две трети от общото количество на подрегиона. Чехия и Германия бяха основните страни износителки в Европа през 2020 г., като в страни от вътрешнорегионалната си търговия още през 2019 г. започнаха да изнасят иглолистна обла индустриална дървесина и за Китай. Заедно тези две страни са изнесли повече от 10 млн. м³ иглолистна индустриална обла дървесина за Китай през 2020 година. Важно е да се отбележи обаче, че рязкото увеличаване на износа през 2019 и 2020 г. е причинено от големия обем дървен материал, повреден от биотични и абиотични фактори в Централна Европа.

Пазарът на целулоза е значително по-слаб през 2020 г., когато потреблението на дървесни влакна от европейските фабрики за целулоза се понижи до най-ниското си ниво от 5 години. Секторът е потребил приблизително 146 млн. м³ дървесина за целулоза през 2020 г., което е с 6 % по-малко спрямо предходната година, включваща индустриална иглолистна обла дървесина (49 %), широколистна индустриална обла дървесина (27 %), иглолистен дървесен чипс (23 %) и други.

Обобщените по подрегиони данни на ИКЕ на ООН и съответните прогнози по първоначални данни, предоставени от държавите членки, показват, че добивите на индустриална обла дървесина в региона на ИКЕ на ООН се увеличават с 1.2 % през 2021 г. и намаляват с 0.6 % през 2022 година. На ниво подрегиони прогнозата за европейския подрегион е увеличаване на добивите с 0.9 % през 2021 г. и намаляване с 0.8 % през 2022 година.

Преглед на количествата обла дървесина, добити от горските територии в България, и на цените на дървесината, продавана от държавните горски предприятия

За прегледа на цените на продажби е важно да се отбележи, че основни елементи са общо добитата и реализираната дървесина – по вид и сортиментна структура, като

Фиг. Динамика на добива на обла лежаща дървесина за периода 2017 – 2021 г., общо, от държавните горски територии, управлявани от ДГП, и от останалите ГТ

цените са различни и донякъде зависими и от начина на продажба. Затова е необходимо да се направят и съответни прегледи на количествата добита дървесина, както и на цените по начини на продажба. За ценовия анализ е избран тригодишен период – 2019 – 2021 г., обхващащ една сравнително стабилна производствена година – 2019, и две относително кризисни години – 2020 и 2021.

Добив на лежаща обла дървесина в Р. България през 2017 – 2021 г.

Анализът на добитата обла дървесина за 2017 – 2021 г. се базира на данни от ведомствената статистика на Изпълнителната агенция по горите – ОГФ – 5 ГФ (*фигурата*) и показва, че количествата на добитата дървесина в периода 2017 – 2018 г. се задържат на относително близко ниво, около 7 млн. м³, след което до 2021 г. те намаляват. Спрямо 2018 г. спадът за 2019 г. е с 363 142 м³, или с 5.2 %; за 2020 г. е с 1 204 575 м³, или със 17.1 %, и за 2021 г. (цифрите не са окончателни) – с 1 037 223 м³, спад с 14.7 %. В национален мащаб през 2021 г. има увеличаване на добитата дървесина спрямо 2020 г. със 167 352 м³, или с 2.9 %.

Намаляването на добитата дървесина от държавните горски територии е най-ясно очертано през 2020 г., когато спадът е с 841 817 м³, или с 16.02 %, спрямо добитата дървесина през 2018 година. Конкретно за периода 2019 – 2021 г. най-нисък е добивът на дървесина през 2020 г. – около 4.41 млн. м³, което е спад с 11.1 % спрямо добитите 4.94 млн. м³ дървесина през

2019 година. През 2021 г. е налице ръст с 246 675 м³ спрямо 2020 г., или с 5.6 %, но добитите количества отново са по-малко в сравнение с 2019 г. – с 303 605 м³, или с 6.1 %. Най-голямо количество добита дървесина от недържавните горски територии е отчетено през 2018 г. – 1 778 486 м³, след което е налице спад от 442 081 м³ за 2021 г., или с 24.9 %. Конкретно за периода 2019 – 2021 г. се вижда трайно намаляване на добитите количества дървесина от недържавните гори с 370 469 м³, което е спад с 21.7 %.

Анализ на цените на обла дървесина, продавана от държавните горски предприятия в България, за периода 2019 – 2021 г.

Данни за ценовите нива през последните три години по групи дървесни видове и по категории при различните начини на продажба на дървесина от държавните горски предприятия и техните подразделения – ДГС и ДЛС, са представени в таблицата. Допълнително са посочени и цените за извършване на услугата по дърводобива.

Продажбите на дървесина на **сечища (на корен)** поддържат най-ниска цена, като средната за тригодишния период намалява слабо от 47.09 лв. на обезличен куб. м обла дървесина за 2019 г. до 45.59 лв./м³ за 2021 г. за промишления дърводобив. Цените по групи дървесни видове и категории дървесина от 2019 г. намаляват с 1 до 3 лв./м³ към 2021 година. Обикновено цените на иглолистните обли материали от категорията „едра“ са по-високи с 5 – 6 до 8 – 9 лв./м³ от

тези на широколистните обли материали от същата категория. При останалите материали от категориите „средна“, „дребна“ и „дърва“ положението е обратно – широколистните материали от тези категории са със значително по-висока цена, като разликата е от 13 – 14 до около 19 лв./куб. метър. Продажбите на дървесина на сечища са над 50 % от общо извършените продажби от държавните горски предприятия, като техният дял нараства и от около 52 % през 2020 г. достига до 2 705 281 м³, или над 58 % от общо добитата дървесина от държавните горски територии, в т.ч. 4.22 % продажба на стояща дървесина на физически лица, т.е. на местно население.

Продажбите на дървесина на **сортименти** включват тези от склад на явен търг, на прогнозни количества и на добитата дървесина по ценоразпис. За 2021 г. продаденото общо количество на сортименти възлиза на 1 896 711 м³, което е над 40 % от общо добитата дървесина. Най-малко количество е продадено на явен търг от склад, което е едва 132 000 куб. м, или 2.86 % от общо добитата дървесина. Продажбите по ценоразпис за 2021 г. възлизат на 826 454 м³, което е около 18 % от общо добитата дървесина. Тенденцията при продажбите на дървесина на **сортименти от склад** са в посока нарастване, като за тригодишния период средната цена се е повишила с 4.13 лв./м³, или с 5.5 %, от 74.65 на 78.78 лв./куб. метър. Това се дължи на големия ръст на продажбите на иглолистните обли материали, при които средната цена е нараснала с около 14.5 лв. за куб. метър. Най-голямото повишаване е при едрата иглолистна дървесина, при която ръстът за 2021 г. е около 11.5 лв./м³, или с над 10 % спрямо 2019 година. При продажбите на сортименти на широколистна дървесина продажните цени слабо намаляват от 2019 към 2021 г., като спадът при средната цена е с около 3 лв./м³, или с 4.6 %. Изключение правят продажбите на едра широколистна дървесина, при която е налице ръст в продажната цена с около 1 лв./куб. метър. Широколистната дървесина от категорията „дърва“ бележи спад от 2019 към 2021 г. с около 1.5 лв./куб. метър.

Направен е и сравнителен преглед на цените на продажба на сор-

тименти по отделните видове процедури – продажби на явен търг, продажби на прогнозни количества и продажби по ценоразпис. В ценово отношение са интересни данните за продажбите на дървесина на явен търг и на прогнозни количества.

При продажбите на **сортименти на явен търг от склад** са реализирани най-високи цени, като тенденцията е на нарастване от 2019 към 2021 година. Повишаването на среднопретеглената цена е с 12 лв./м³ – от 87.1 до 99.17 лв./м³, което е ръст с около 14 %. За периода най-голямо е нарастването на цените при продажбите на иглолистна дървесина – с 31.87 лв./м³, или с 33.9 %, което се дължи основно на големия растеж при продажбите на „едра“ иглолистна – съответно с 33.97 лв./м³, или с 30.43 %. Сериозно нарастване има и при продажбите на дървесина от категорията „средна“, съответно с 16.1 лв./м³, или с 23.6 %, и на „дървата“ – с 28.06 лв./м³, или с 45.83 %. Нарастването на цените на продажби от склад на явен търг при широколистните обли материали е по-скромно – средната им цена е нараснала с 3.59 лв./м³, или с 4.97 %. Това се дължи основно на ръста на цените на едрата дървесина, който от 2019 към 2021 г. е с 23.63 лв./м³, или с 23.08 %. Неочаквано при дървесината от категорията „дърва“ нарастването на цените е минимално, съответно с 0.48 лв./м³, или с 0.73 %.

Растеж от 2019 до 2021 г. има и при продажбите на дървесина на **сортименти на прогнозни количества**, който е с 3.87 лв./м³, или с 2.67 %, като среднопретеглената цена нараства от 82.8 на 86.67 лв./м³, а ръстът се дължи основно на продадените количества иглолистна дървесина. Средната продажна цена на иглолистната дървесина е нараснала с 8.69 лв./м³, или с 9.75 %, за което принос имат основно продажбите от категориите „едра“ и „дърва“. При продажбите на едрата иглолистна дървесина нарастването е с 5.9 лв./м³, или с 5.06 %, а при дървата – с 6.69 лв./м³, или с 11 %. При продажбите на широколистна дървесина по този начин трендът е с обратна посока – към намаляване от 2019 към 2021 г. с 5.38 лв./м³, или с 7.02 %. Най-слабо е намаляването при продажбите на едрата широколистна дървесина, което е с

0.70 лв./м³, докато спадът в цените при продажбите на дървесина от категориите „средна“ и „дребна“ е над 6 лв./м³, или с около 9 %. Налице е спад в цените и при продажбите на дървесина от категорията „дърва“, който е с 4.74 лв./м³, или с 6.6 %.

Предвид ръста в цените при останалите начини на продажба, при продажбите на **дървесина по ценоразпис** за периода и особено за 2021 г. се наблюдава относителен анахронизъм. За 2019 – 2021 г. средната цена нараства с 2.18 лв./м³, или с 3.38 %, като това сравнително слабо увеличаване се дължи на продажбите на иглолистните обли материали. Среднопретеглената цена на продажби по ценоразпис на иглолистни материали бележи ръст с 0.30 лв./м³, или с 0.58 %. Независимо че цената на едрата иглолистна дървесина спада с 4.62 лв./м³, или с 5 %, продажната цена на средната дървесина нараства с 5.28 лв./м³, или с 11.47 %. Налице е и ръст при продажбите на иглолистни дърва по ценоразпис с 3.53 лв./м³, или с 7.63 %. Продажните цени на широколистните материали показват спад от 2019 към 2021 г., който за средната цена е с 1.79 лв./м³, или с 2.47 %, като най-ниските цени са на дървесината от категорията „дребна“, при която спадът в цените при продажби по ценоразпис възлиза на 7.27 лв./м³, или 10.19 %. При едрата широколистна дървесина спадът в цените при продажби по ценоразпис е в размер 4.13 лв./м³, или 5 %. При дървесината от категория „дърва“ също се наблюдава спад в продажните цени, съответно с 1.39 лв./м³, или с 1.9 %.

Най-малки са ценовите флуктуации при заплащане на услугата за извършване на **дърводобива**. Тук за тригодишния период на анализ от 2019 до 2021 г. е налице почти символичен ръст в цените, като среднопретеглените цени са нараснали с 0.45 лв./м³, или с 1.82 %, от 24.75 на 25.20 лв./куб. метър. При цените за добив на иглолистните материали ръстът е 0.49 лв./м³, или 1.96 %, а при широколистните обли дървени материали повишаването в цената за извършване на дърводобива е 0.46 лв./м³, или 1.87 %. Най-голямо е нарастването на цените за добив на иглолистни материали от категорията „дърва“, съответно с 0.98 лв./м³, или с 3.97 %.

Добив и реализация на обла дървесина в България

Таблица

Цени на продажби по основни групи дървесни видове, категории обла дървесина и начини на продажба за периода 2019 до 2021 г.

Категории/ Цени	2019						2020						2021					
	На сечища	От склад на сортименти	На явен търг	Продажба на прогностични к-ва	Пряко договаряне и цено-разпис	Цена на дърводобив	На сечища	От склад на сортименти	На явен търг	Продажба на прогностични к-ва	Пряко договаряне и цено-разпис	Цена на дърводобив	На сечища	От склад на сортименти	На явен търг	Продажба на прогностични к-ва	Пряко договаряне и цено-разпис	Цена на дърводобив
	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³	лв./м³
Иглолистни	42.26	75.06	94.01	89.1	51.55	24.98	41.05	78.1	98.51	85.28	52.68	24.88	43.46	89.58	125.88	97.79	51.85	25.47
Едра игл.	78.32	112.96	111.62	116.79	91.91	24.8	75.08	110.48	112.49	111.74	90.04	24.55	77.41	124.46	145.59	122.7	87.29	25.11
Средна игл.	30.67	53.84	68.09	61.63	46.02	25.53	28.37	56.13	65.58	57.47	50.85	25.22	28.58	59.83	84.18	61.84	51.3	25.99
Дребна игл.	26.6	47.97	53.46	54.29	44.37	25.38	25.78	50.24	47.58	52.27	48.68	24.67	25.6	50.67	52.77	54.49	47.68	25.52
Дърва игл.	27.5	53	61.23	60.81	46.25	24.67	27.42	54.97	70.32	60.58	47.58	25.07	30.03	60.49	89.29	67.5	49.78	25.65
Широколист.	50.84	74.31	72.17	76.61	72.4	24.56	48.77	70.76	79.86	71.19	70.13	25.16	47.71	71.15	75.76	71.23	70.61	25.02
Едра шир.	72.78	95.98	102.33	97.99	82.53	22.5	68.26	94.9	123.38	95.5	84.85	24.15	68.16	96.79	125.95	97.26	78.4	23.51
Средна шир.	49.32	69.99	61.27	68.35	72.22	21.72	46.72	66.5	55.93	63.12	68.86	22.24	44.45	66.14	60.97	62.05	68.98	22.35
Дребна шир.	47.79	67.51	58.94	64.1	71.35	21.24	43.53	64.13	51.93	60.76	66.21	21.85	42.03	61.82	53.58	58.95	64.08	22.1
Дърва шир.	46.68	71.76	65.65	71.77	72.03	25.24	44.7	68.66	66.08	66.8	69.72	25.64	43.43	69.21	66.13	67.03	70.64	25.51
Средно-претег.	47.09	74.65	87.1	82.8	64.39	24.75	44.74	74.01	93.83	79.39	65.72	25.04	45.59	78.78	99.17	86.67	66.57	25.2

ИЗВОДИ

Правилното планиране и организация на добива и реализацията на обла дървесина като елемент от устойчивото управление на горите ще стават все по-зависими от множеството политики и стратегически документи на европейско и национално ниво, които екологизират тези процеси и дават приоритет на „позеленяване“ на икономиката.

Забавянето на икономическата активност в региона на ИКЕ на ООН от 2019 г. и 2020 г. е преодоляна, като от края на 2020 г. и през 2021 г. производството започна да се възстановява и световната търговия със стоки се повиши и дори надхвърли нивата отпреди пандемията.

По предоставени от държавите членки на ИКЕ на ООН данни и прогнози е видно, че добивите на индустриална обла дървесина в региона се увеличават с 1.2 % през 2021 г. и намаляват с 0.6 % през 2022 година. При европейския подрегион прогнозата е за увеличаване на добивите с 0.9 % през 2021 г. и намаляване с 0.8 % през 2022 година.

Най-големи количества дърве-

сина са добити през 2017 и особено през 2018 г., когато по първични превозни билети (ППБ) са транспортирани общо 7.416 млн. м³ дървесина, в т.ч. 7.080 млн. м³ от горски територии, от които 5.29 млн. м³ – държавни, и 1.789 млн. м³ – недържавни, след което е налице спад към 2020 г. с над 1.21 млн. м³ от общо добитите и транспортирани количества обла дървесина. За 2021 г. тази тенденция се променя и добитите и транспортирани количества дървесина започват да нарастват за всички категории.

Наблюденията ни върху динамиката на добитата и транспортираната дървесина по месеци за периода на анализ показва, че има тенденция, свързана с добив на най-големи количества дървесина от август до октомври и с липсата на относителна равномерност на ползването през годината, което се дължи на начина и организацията на предоставяне на ползването, климатичните особености на страната, използваните технологии на дърводобив, търсенето на дървесина и други фактори.

Намаляването на добитата дървесина от държавните горски територии е най-ясно очертано

през 2020 г., когато спадът спрямо 2018 г. е 16.02 %. Конкретно за периода 2019 – 2021 г. най-нисък е добивът на дървесина през 2020 г. – около 4.41 млн. м³, което е спад с 11.1 % спрямо добитите 4.94 млн. м³ дървесина през 2019 година. През 2021 г. има ръст с 246 675 м³ спрямо 2020 г., или с 5.6 %, но добитите количества отново са по-малко от тези през 2019 г. с 303 605 м³, или с 6.1 %;

Продажбите на дървесина на сечища (на корен), чийто обем нарасна през последните години и през 2021 г. достигна до 58 % от общо добитата дървесина от държавните горски предприятия, поддържат най-ниска цена. Средната цена за тригодишния период намалява слабо – от 47.09 лв. на обезличен м³ обла дървесина за 2019 г. до 45.59 лв./м³ за 2021 г. за промишления дърводобив.

Тенденцията при продажбите на дървесина на сортименти от склад за в посока нарастване, като за тригодишния период средната цена се е повишила с 4.13 лв./м³, или с 5.5 % – от 74.65 на 78.78 лв./куб. метър.

Най-слаби са измененията на цените за заплащане на услугата

за дърводобив, при която е налице почти символичен ръст в цените – средно те са нараснали с 0.45 лв./м³, или с 1.82 %, от 24.75 на 25.20 лв./куб. метър.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Определено може да се направи заключение, че растежът на цените на продажба на обли дървени материали за повечето сортименти и начини на продажба за периода на анализ е значително по-висок от нарастването на цените за извършване на услугата за дърводобив, което донякъде е проблем за дърводобивните фирми, предоставящи услугата, ограничавайки възможността им да инвестират в нова техника и технологии и да наемат по-квалифицирана работна ръка. Средните цени при продажбите на дървесина на сортименти от склад са нараснали за тригодишния период с 4.13 лв./м³ или с 5.5 %, от 74.65 лв./м³ на 78.78 лв./м³, докато

цените за извършване на дърводобив са със символичен ръст – 0.45 лв./м³, или с 1.82 %, от 24.75 на 25.20 лв./куб. метър. Липсата на средства за инвестиции в нова техника и технологии с цел въвеждане на машинен (механизиран) дърводобив, както и за квалификация на работната ръка води до неритмичност и затруднения в добива на дървесина, което е все по-видно през последните години. Това показва, че за условията на страната ни се появи нов кризисен фактор, водещ до периодичен недостиг на обла дървесина за нуждите на дървопреработвателната промишленост и за населението, който е свързан с недостатъчния капацитет на дърводобивните фирми, който постоянно спада, в частта работен персонал – липса на достатъчно работници и техници, и в технологичен аспект – остаряло и амортизирано техническо оборудване на дърводобивните фирми.

За да не се получи недостиг на дърва за отопление като през 2021 г., е необходимо прилагане на различен организационен подход от страна на държавните горски предприятия и общините – собственици на гори, свързан със задоволяване на домакинствата с дърва за огрев през цялата година чрез осигуряване на подходящи складове, транспортиране на дървата до крайния потребител, което би осигурило целогодишно им закупуване без посредници. В кризисни ситуации са възможни и варианти за задоволяване на потребностите от дърва за отопление на физическите лица на цени, различни от тези на вторичния (свободния) пазар, в т.ч. чрез разширяване на обхвата на гражданите с право на енергийни помощи и/или увеличаване на обемите на продажби на дърва за отопление на корен или от склад по ценов разпис.

Да разкажем за колегата Път през гората

Така наричат своя жизнен и трудов път хората от по-възрастното поколение лесовъди, които разбират малко по-другояче думата „служба“ и посвещават живота си на служене на гората. Може би това е така, защото краката им познават по-добре всяка горска пътека, скат или долина, а не тротоарните плочки, и очите им винаги са пълни с красивата премяна на гората през всички сезони. Не е изключение и един горски – Митко Гудов, който върви достойно по този път вече 50 години.

Пътищата, които извървяхме заедно с Митко в продължение на много години, се пресякоха за пръв път в далечната 1976 г., когато станах заместник-директор в Горското стопанство в Карнобат. Той е завършил Техникума по горско стопанство в Батак през 1970 г. и след казармата е постъпил като помощник-лесничей в ГС – Айтос. На втората година е преназначен за началник на участъка на обект „Немой дере“ към Горското стопанство в Карнобат, на чиято територия е и с. Босилково, където по това време е живеел с родителите си.

Годишите, в които Митко Гудев стъпва на дългия си път през гората, са уникални за нашето горско стопанство. Това е времето на най-големите залесявания, преобразяването на родната природа и превръщането на планинската снага на страната в зелен оазис. Отговорен, трудолюбив и организиран, младият началник не жали сили и време

в работата си. А тя е много. По това време в поверения му участък се завършва изграждането на яз. „Камчия“ и строителството на пътя до него. Започват мащабните залесявания на хиляди декари в чашката на язовира, около пречиствателната станция и по бреговете на едноименната река. В продължение на години – до изграждането и на последните баражи и укрепители съоръжения, в участъка работят бригади по лесокulturните мероприятия с работници от всички околни села – Риш, Веселиново, Съединение, Камчия, Прилеп и Подвис. Освен това участъкът, който ръководи, има основен дял в изпълнението на годишните показатели на Горското стопанство в дърводобивната дейност. По това време дърводобивът в района се извършва с държавен обоз – волове и биvoli. Пълнокръвният живот на едно горско стопанство се състои от много дейности – на обекта „Немой дере“ има и кошари, и свинарници. За целия обслужващ персонал, работниците от дърводобива, гледачите на обоза и пастири има изградена кухня. Хора много, характери – различни. Тук проличава умението на Митко Гудов да се разбира с работниците и да се изгради като ръководител, който винаги търси положителния изход при решаване на производствените

проблеми, а това се цени много от хората.

В началото на 80-те години е избран за кмет на с. Босилково и, разбира се, показва най-добрите си качества като ръководител. Горският човек е дялан камък, става за всичко.

През 1988 г. Митко Гудов е назначен в Горското стопанство в Бургас, където последователно е помощник-лесничей, началник на ГТУ и главен технолог.

Заради настъпилите промени в горския сектор и последвалото отделяне на горските фирми през 1999 г. постъпва като технолог в „Дъбрава“ ЕАД – Бургас, където работи вече двадесет и три години. Гората е с него и той е с нея. Служи ѝ вярно – врекъл ѝ се е преди 50 години.

Примерът на неговия успешен професионален път и всеотдайността, с която винаги работи, са покланяли и в семейството му. Синът му Тончо Гудов е инспектор в Регионалната дирекция по горите – Бургас. Расте внучката Миглена, която вече е заявила желанието си да попълни „горското семейство“ с избора си да кандидатства в Лесотехническия университет и да стане лесовъд.

В края на 2021 г. Митко Гудов посрещна два юбилея – половин век в професията и 70-годишнината, която отпразнува с колегите си от „Дъбрава“. В нашия все по-забързан век не остава много време да обърнем внимание на успехите на колегите си, чийто пример си струва да следваме. А повечето от тях, извървели дългия и достоен път през гората, заслужават признанието на потомците и уважението на обществото.

Инж. Ангел ГЪБОВ
изпълнителен директор на „Дъбрава“ ЕАД

Здравословно състояние на горите в България – изпълнение на предвидените лесозащитни мероприятия през 2021 г. и прогноза за 2022 г.

Д-р инж. Петя МАТЕВА – главен експерт в отдел „Стопанисване на горските територии“ в ИАГ

Националната комисия по лесозащита разгледа на 10 март 2022 г. отчетите на лесозащитните станции в София, Пловдив и Варна за проведените през 2021 г. мероприятия и прогнозите за очакваните нападения от болести, вредители и други повреди за 2022 година. През настоящата година са предвидени лесозащитни мероприятия на обща площ 221 521 декара. През пролетта предстои да бъде извършено въздушно пръскане срещу ръждива борова листна оса на площ 20 404 дка в Югозападна България, а през есента – срещу борова процесионка на площ 6700 дка в Източни Родопи и южните склонове на Централна Стара планина. Наземно прилагане на продукти за растителна защита срещу биотични и абиотични фактори е предвидено на обща площ 3670 дка, а за механична борба – на 640 декара.

През изминалата 2021 г. трите лесозащитни станции в България – специализирани териториални звена за защита на горите към Изпълнителната агенция по горите, извършиха теренни проверки на площ 78 202 ха, като от тях 52 587 ха са сигнализирани с увреждания. Най-масабни фитосанитарни проблеми през изминалата година причиниха гъботворката в дъбовите гори на Източна България и фитопатогенните гъби в иглолистните гори на страната ни.

Проведените лесопатологични обследвания и мониторинг на здравословното състояние на горите през 2021 г. от лесовъдите в страната и извършените контролни проверки от страна на РДГ и ЛЗС са отразени в електронната Информационна система на ИАГ чрез подаване на 12 773 сигнални листа и попълване на информация за здравословни проблеми в горски територии от 15 954 проведени лесопатологични обследвания. През годината експерти на ЛЗС са обследвали 394 стационарни обекта за мониторинг на стопански значими насекоми и болести в горите. Отчетени и анализирани са резултатите от заложените 353 лепливи пояса за мониторинг на педомерки, 471 фотоеклектора за листозавивачки, 488 феромонови уловки за борова процесионка, гъботворка и корояди. В лабораториите на трите станции са анализирани над 4000 проби от насекоми в различни етапи от развитието им и от увредени растителни части.

Съгласно годишния отчетен доклад на Изпълнителната агенция по горите към 31.12.2020 г. залесената площ в България е 3 919 888 хектара. Подадената информация за наличие на увреждания от биотични и абиотични фактори през 2020 г. обхваща 42 444 ха (1.1 % от залесената площ). В прогноза за 2021 г. бяха включени 37 % от увредените през предходната година горски територии. Изпълнението на предвидените лесозащитни мероприятия е в рамките на 91 % (таблица 1).

Изпълнението на **въздушното пръскане** през 2021 г. е в размер на 68 %. Пръскането срещу **боровата процесионка** (*Thaumetopoea pityocampa* D. & Schiff.) е извършено под ръководството и контрола на Лесозащитна станция – Пловдив, на 1 – 2 септември 2021 г. за територията на Държавните горски стопанства в Кирково, Крумовград и Момчилград и на 27 и 30 септември 2021 г. за територията на Държавните горски

Таблица 1

Изпълнение на предвидените през 2021 г. лесозащитни мероприятия и предстоящи през 2022 г.

Година	2021		Изпълнение (%)	2022 Прогноза (дка)	Изменение спрямо 2021 г.
	Прогноза (дка)	Отчет (дка)			
Въздушно пръскане	13 092	8900	68 %	27 104	Увеличаване 2 пъти
в т.ч. за борова процесионка	8800	8900*		6700	Намаляване с 23 %
в т.ч. за ръждива борова листна оса (РБЛО)	4292	–		20 404	Увеличаване 4.7 пъти
Биологична борба	64 488	64 488	100 %	0	
Наземна химична борба	2901	5349	184 %	3670	Увеличаване с 26 %
в горски разсадници	1005	1523		554	
в култури	1896	3826		3116	
Механична борба	743.50	673	90 %	640	Увеличаване с 8 %
Санитарни сечи	76 963	139 626	168 %	190 107	Увеличаване 2.5 пъти
ОБЩО за страната (дка)	158 188	144 548	91 %	221 521	

* Допълнително включени 100 дка силно засегнати площи на територията на ДГС – Стара Загора

стопанства в Казанлък и Стара Загора и ДЛС „Мазалат“ – Горно Сахране. Третирането е на обща площ 8900 дка с продукти за растителна защита на базата на *Bacillus thuringiensis* var. *Kurstaki* (Рапакс и Форей 48Б). В края на септември и през октомври е отчетен ефект от проведеното мероприятие в диапазона 85 – 90 % смъртност на гъсениците при третиране с Форей 48Б и 77 – 95 % при третиране с Рапакс. За 2022 г. ЛЗС – Пловдив, предвижда третиране на 6700 дка държавни горски територии в Държавните горски стопанства в Ардино, Карлово, Кирково, Клисурса, Хисар и „Акад. Николай Хайтов“ - с. Хвойна, и Държавното ловно стопанство „Кормисош“ - Лъки, както и в общински горски територии в община Хисаря. Към момента уврежданията от борова процесионка са намалели почти два пъти спрямо 2016 г. (от 199 759 на 105 187 дка), а предвидените мероприятия намаляват почти три пъти (от 23 568 на 8450 дка). Това се дължи както на системното провеждане на въздушно пръскане, така и на намаляването на площите с иглолистни гори в последните години поради нападението им от стъблени вредители.

Предвиденото въздушно пръскане от ЛЗС – София, през 2021 г. срещу **ръждива борова листна оса** (*Neodiprion sertifer* Geoff.) беше отменено поради установена ниска абсолютна

заселеност на вредителя. През 2021 г. не е установено разпространение на осата в нови горски територии. За 2022 г. ЛЗС – София, предвижда третиране на площ 20 404 дка в иглолистните гори на държавни и общински горски територии в обхвата на РДГ – Благоевград, (Кресна, гр. Сандански, Симитли и Струмяни) и РДГ – Кюстендил, (Рилски манастир, Радомир и „Общински гори – Перник“ ЕООД). През пролетта предстои лесозащитните станции да извършат теренни контролни лесопатологични проверки при излюпване на новото поколение гъсеници. След потвърждаване на необходимостта от въздушно пръскане стопаните на гората следва да предприемат мерки по Закона за защита на растенията при спазване на разпоредбите на Наредбата за опазване на пчелите и пчелните семейства от отравяне и начините за провеждане на растителнозащитни, дезинфекционни и дезинсекционни дейности.

Предвидената за 2021 г. **биологична борба** срещу **гъботворка** (*Lymantria dispar* L.) е извършена изцяло. Интродуцирана е ентомопатогенната гъба *Entomophaga maimaiga* в дъбовите гори на територията на ДГС – Видин, ДЛС „Балчик“ – Балчик, и ДЛС „Несебър“ – Несебър. Мероприятието е проведено от Института за гората – БАН, през март. Средната смъртност на гъсениците в ДГС – Видин, е 34 %, като не беше констатирано обезлистване през 2021 година. Ефектът на проведената биологична борба в държавните и общинските гори около Несебър е 48 – 56 % смъртност, а в ДЛС „Балчик“ – Балчик – 26 %. Видът е в грацията от 2019 г., а лабораторният анализ на гъсеници на гъботворка от средно и силно обезлистените дъбови гори, извършен през 2021 г., показва наличие на редица естествени регулатори на вредителя (вируси, бактерии, паразитоиди и хищници), поради което за 2022 г. не са предвидени площи с лесозащитно мероприятие. Анализът на събраните яйцекупчинки от Държавните ловни стопанства „Балчик“ и „Несебър“ показва, че на места очакваното обезлистване може да достигне до 100 %.

Изпълнението на **наземната химична борба** е на обща площ 5349 дка в горски разсадници и тополови култури, което е с 84 % повече от планираното. Причина за превишението са възникналите здравословни проблеми от различни биотични и абиотични фактори предимно в горски култури (72 %) и по-малко в горски разсадници (28 %). За 2022 г. е предвидено наземно прилагане на продукти за растителна защита срещу насекоми и болести в тополови горски култури и в горски разсадници, както и срещу плевели в млади широколистни култури.

Изпълнението на предвидената **механична борба** е на 90 %. От отчетените 673 дка 38 % са срещу борова процесионка в горски култури, 47 % са срещу повреди в тополови и иглолистни култури и 15 % – в горски разсадници. В прогноза за 2022 г. механична борба е предвидена основно срещу борова процесионка (315 дка) и срещу тополова петниста златка (270 декара). Сравнително по-малко е срещу дивеч и гризачи в разсадници и млади култури.

В модул „Лесопатологично обследване“ на електронната система на ИАГ за 2021 г. е отчетено провеждане на **санитарни и принудителни сечи** на площ 129 626 дка, което е с 68 % повече от предвиденото. По-голямата част от отчетените мероприятия са в иглолистни гори (78 %), а 22 % са в широколистни гори. С най-голям дял са проведените санитарни и принудителни сечи в увредени гори от фитопатогенни гъби (48 %), следвани от увредените от абиотични фактори (45 %), от стъблени насекоми (5 %) и пожари (2 %). В прогноза за

Таблица 2

Съпоставка на засегнатите и прогнозните площи с мероприятия, включени в прогноза за 2021 и 2022 г.

Повреди	Засегната площ през 2020 г.	Засегната площ през 2021 г.	Изменение	Предвидени мероприятия през 2021 г.	Предвидени мероприятия през 2022 г.	Изменение
	(дка)	(дка)	(%)	(дка)	(дка)	(%)
Насекомни вредители по иглолистните видове	213 041	180 375	15▼	22 719	33 924	149▲
в т.ч. корояди	14 688	8850	40▼	9114	6503	29▼
Болести и съхнене по иглолистните видове	42 222	98 539	233▲	28 709	70 582	246▲
Насекомни вредители по широколистните видове	114 748	84 915	26▼	64 488	3063	95▼
Болести и съхнене по широколистните видове	5160	13 020.93	252▲	1902	6981	367▲
Абиотични фактори	41 134	147 240	358▲	32 821	106 327	324▲
Други причини	8137	1779	78▼	5943	644	89▼
ВСИЧКО	424 442	525 868	124▲	158 188	221 521	140▲

Легенда: ▲ – увеличава се ▼ – намалява

2022 г. е предвидено извеждане на санитарни и принудителни сечи в горски територии на площ 190 107 дка с различна степен на увреждане, което е 2.5 пъти повече от прогнозираните площи през 2021 година. Половината от тези площи са увредени от абиотични фактори, а 37 % са увредени от болести в иглолистни култури. Значително по-малък е делът на предвидените сечи в увредени от стъблени насекоми иглолистни гори и болести в широколистните гори (по 3.4 %). Основните проблеми са в боровите култури, следвани от дъбови и ясени новите насаждения. През 2022 г. в резултат на високите летни температури и целогодишните засушавания очакваме проблеми в иглолистните култури, особено на нетипичните за развитието им месторастения. Ще продължи мониторингът на ползащитните горски пояси в Добруджа, като при необходимост ще се извеждат санитарни и технически сечи.

Съпоставката на засегнатите и включените площи в прогноза с лесозащитни мероприятия (таблица 2) показва следното:

- Въпреки че уврежданията от насекоми в иглолистните гори бележат спад, е необходимо провеждане на въздушно пръскане през пролетта срещу ръждивата борова листна оса и през есента срещу боровата процесионка поради очаквано силно обезлистване в боровите гори, изчислено на базата на лабораторните анализи.

- Продължава тенденцията от миналата година за намаляване на уврежданията от корояди. Уврежданията от снегове през януари 2021 г. са причина за 3.5 пъти по-големи площи, засегнати от абиотични фактори. Увредената дървесина е среда за развитие на стъблените насекоми и предпоставка за новото им размножаване като санитарни в гората.

- Съхненето в широколистните и иглолистните гори се увеличава значително по площ с различна степен на увреждане. В основата са засушаването и физиологичното отслабване на насажденията, което прави насажденията уязвими на фитопатогени и насекомни вредители. Влияние върху цялостното здравословно състояние, структурата и механичната устойчивост на горите оказва и ненавременното провеждане на лесовъдски отгледни мероприятия.

Подробната лесопатологична прогноза за страната с предвидените лесозащитни мероприятия за 2022 г. е публикувана на интернет страницата на Изпълнителната агенция по горите на адрес: <http://iag.bg/docs/lang/1/cat/6/index>.

Възродена традиция и спортен дух на Пампорово

Почти невероятно, но то се случи. Както винаги, първа бе идеята, прегърната горещо. След нея – целта и увереността, че ще стане. Изпълнителната агенция осъществи инициативата, Южноцентралното държавно предприятие оказва съдействие, а КК „Пампорово“ спомогна тя да стане реалност. В съдействието и организацията лесовъдската колегия се оказва единна. Идейният „баща“ на възраждането на ски състезанията сред работещите в горския сектор е инж. Димитър Баталов – главен секретар на ИАГ. Националното първенство си постави за цел да бъде направена решителна крачка към популяризиране на ски спорта и да съдейства за продължаване на традициите и утвърждаването на спортния живот на българските лесовъди, като им предостави възможност за състезателна изява. И какво по-хубаво от това – първенството да стане пример за подрастващите скиори за любов и всеотдайност към планината, българската гора и честното съревнование. Участие заявиха служители от ИАГ, държавните предприятия, регионалните дирекции по горите, ДПП „Витоша“, ГСС – София, ЛЗС – Пловдив, и Националното сдружение „Горовладелец“.

В крайна сметка на 25 март традицията бе възродена и се получи един истински празник.

Малко история. До 1988 г. спортните състезания по ски спортове в системата на горите се провеждат редовно под егидата на Министерството на горите и горската промишленост и Профсъюза на работещите в системата. През 2005 г. по идея на тогавашния директор на ДЛ – Пампорово, инж. Тихомир Ников и с подкрепата на Националното управление по горите републиканското първенство е възстановено, но остана единствена изява, която получи второто си раждане сега.

В конферентната зала на хотел „Перелик“ на 24 март бе проведена техническа конференция за ин-

структаж на регистрираните участници и теглене на жребий за определяне на реда на състезателите в надпреварата по гигантски слалом. Участниците бяха поздравени от инж. Асен Иванов – директор на Южноцентралното държавно предприятие – Смолян. Членовете на Техническият комитет – инж. Атанас Станков и инж. Захарина Бакларева, експерти в ЮЦДП, и Стефан Присадов от „Пампорово“ АД, подробно запознаха присъстващите с правилата на първенството, защото то се провежда по изискванията на Правилника на Международната федерация по ски (FIS). Бяха формирани отбори, като участниците се състезаваха в четири възрастови групи – мъже и жени.

Опознаването на колегите се състоя по време на Вечерта на скиора.

На 25 март стартът на Националното първенство по ски алпийски спортове за работещите в системата на горите бе даден. Курортният комплекс „Пампорово“ не може да бъде изненадан от скиори и състезания, но 25 март ще се запомни задълго. Защото в окъпаното от слънцето подножие на пистата „Стената“ край ски центъра „Студенец“ се събраха не каквито и да са скиори, а хора, които поддържат неизменната украса на планината – горите. Те дойдоха с желанието си да покажат своето майсторство в спорта и да докажат, че горският човек е „дялан камък“ и умее много неща. Гайдарите от състава „Карамуш“, в който свири и една от състезателките – Николая Никова, огласиха планината с космическите родопски мелодии. Участниците бяха поздравени от инж. Асен Карабов – заместник-директор на ЮЦДП – Смолян, който пожела на колегията борбата да става на спортните писти, а не на професионалното поле.

След тържественото откриване 46-те участници в ски надпреварата се качиха за старт на пистата, която бе перфектно подготвена. Първи стартираха жените над 40-годишна възраст, след тях дамите под

40 г. и съответно същата процедура изпълниха и мъжете. Водещият Антим Синапов от „Пампорово“ АД с много вещина и хумор представяше целия състезателен марафон на многобройната публика, която ентусиазирано подкрепяше скиорите. С дрон снима Нестор Домусчиев – главен експерт в ИАГ. И накрая, под звуците на „Хубава си, моя горо“, научихме имената на победителите.

Във възрастовата категория под 40 г. сред жените на първо място е Силвия Арангелова от ДПП „Витоша“, която участва в отбора на ЮЗДП – Благоевград, на второ – Николая Никова от ДГС – Широка лъка, ЮЦДП – Смолян, и на трето – Десислава Шумкова от РДГ – Смолян (сн. 1). Над 40-годишните състезателки разделиха призовите места така – първа е Албена Бобева от ИАГ, втора – Станка Насташова-Уйорова от Националното сдружение на собственици на недържавни гори „Горовладелец“ – Чепеларе, трета – Петя Пашова от ИАГ (сн. 2). При мъжете под 40 г. първото място е за Михаил Колчагов от ДГС – Места, ЮЗДП, второто – за Димитър Манджуков от ДЛС „Тракия“, ЮЦДП, и третото за Асен Бочуков – ЮЦДП (сн. 3). Във възрастовата група на над 40-годишните, най-многочислена, първи е Атанас Станков от ЮЦДП, втори – Николай Стайков от ДГС – Самоков, ЮЗДП, и трети – Георги Кисъв от РДГ – Смолян (сн. 4). Състезателите бяха отличени с медали и грамоти.

Купите за отборното класиране получиха капитаните на отборите – Альоша Даков на ЮЗДП – Благоевград, Димитър Баталов – на Изпълнителната агенция по горите, и Атанас Станков – на ЮЦДП – Смолян (сн. 5).

За всички участници STIHL – България, осигури фирмени шапки, които стигнаха и за малките скиорчета, наблюдаващи състезанието.

Още две награди бяха връчени на финала – за най-младия състезател, чийто носител стана Димитър Манджуков, на 23 г., и за най-възрастния – Тихомир Ников, на 61 г., който пожела и в бъдеще да не прекъсва възроденото национално първенство по ски спортове за работещите в горите.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ
и Станислава КРУМОВА

Как се прави успешен бизнес в Бавария

Разговаряме с д-р инж. Мартин БОРИСОВ

Д-р инж. Мартин Борисов е второ поколение лесовъд. Завършил е Немската езикова гимназия в Бургас, а след това Лесотехническият университет. Още същата 1995 г. започва работа в катедра „Лесовъдство“ на ЛТУ на длъжност „лесничей“, а през 1997 г. печели конкурс за асистент и започва да преподава по дисциплината „Общо лесовъдство“. През 2003 г. защитава докторска дисертация. Междувременно от 2001 до 2009 г. работи и като координатор на Германско-българския проект за горите към Германското дружество за техническо сътрудничество (GTZ), който подпомага стопанисването на недържавните гори. До 2017 г. работи в ЛТУ като главен асистент, след което заминава за Германия, провинция Бавария, където открива собствена фирма за консултации и услуги в горите.

- Д-р Борисов, защо при успешна кариера в България решихте да заминете за Германия?

- Въпреки че в професионален и личен план всичко беше наред, имах признание от колегите, правеше ми удоволствие да преподавам, изпитах желание да се предизвикам. Не съм от класическите икономически емигранти, обичам да започвам нови начинания. Мисля, че когато човек натрупа опит на едно място, за да избегне стереотипите, е добре да смени атмосферата, което ще помогне и за професионалното му израстване. Това беше една от причините да замина за друга държава и да сменя научната с практическата дейност. Това важно решение, разбира се, бе взето с пълната подкрепа на цялото ми семейство, за което съм изключително благодарен. Проведах и много разговори с приятели и колеги, чиито мнения ценя. А изборът на Германия беше логичен предвид средното ми езиково образование и работата в Германско-българския проект за горите. Тук трябва да отбележа своята благодарност към колегите си от Катедрата по лесовъдство и от Факултета по горско стопанство, с помощта на които успях да усвоя лесовъдската професия.

- Някой от Вашите германски колеги ли Ви покани?

- Не, не съм получавал специална покана. Но избрах Бавария поради факта, че по линия на проекта имах вече приятелски взаимоотношения с колеги там и възможността да им гостувам, както и да получа тяхната подкрепа. Направих предварително няколко опознавателни пътувания, при които проучих какви са шансовете ми за стартиране на самостоятелна практическата дейност. В края на февруари 2017 г. регистрирах фирмата си, като първоначално осъществявах контакти с колеги от горската система, посещавах обекти на терен, за да преценя добре работата, която мога да върша. В средата на май същата година започнах лесовъдската дейност с фирмата си в общински гори близо до Кайзерслаутерн, провинция Рейнланд-Пфалц, които се намират на 380 км от областта Швабия, провинция Бавария, където бях отседнал. Всяко начало е трудно, както казват германците.

Д-р инж. Мартин Борисов – управител на фирма „Dr. Martin Borisov Forst & Gartenbau“ (вдясно), с колегата Беркай Ниязи от Общинско предприятие „Разградлес“ – Разград, който е на практика във фирмата

- С колко души персонал започнахте работа и как се разви дейността Ви?

- Започнах работа с още двама колеги и приятели, с които се познавахме от България. В момента имам трима постоянни работници и 3 – 4 сезонни за есенното и пролетното залесяване. Всички са българи, с които съм работил и в България или са ми били препоръчани от колеги и приятели. Така че групата се състои от около 7 души. Като стана дума за препоръки, интересно е, че в Германия най-сигурният начин да спечелиш клиенти е именно с препоръки, и то най-вече лични и устни. Когато един собственик на гора остане доволен от нашата работа, ни препоръчва на друг и така бавно, но устойчиво набираме постоянни клиенти. Докато в началото се радвах на всеки получен за изпълнение обект, след третата година търсенето на нашите услуги рязко нарасна и ми се струва, че скоро ще се наложи да отказвам изпълнение на дейности. Въпреки изкушението за увеличаване на обема, прецених, че това би повлияло на качеството на работа, което не мога да допусна, след като съм изградил добро име, а това е водещо тук.

- Разкажете повече за дейността на фирмата Ви.

- Основните дейности са две – залесяване и отглеждане на млади гори, включително и по познатия в България Саарландски метод. Тъй като тук доминира недържавната собственост, основната ми целева група са частни лица, кооперации, общини. Работата се улеснява и от факта, че не се изискват никакви форми на процедури, всичко е въпрос на лична договорка. Преди време с помощта на лични контакти се свързах с един от най-големите разсадници в Бавария – „Хааге“, който има 125-годишна история. Собственикът ми предложи да сформирам залесителна група и да ми осигурява обекти за работа. През есента на 2018 г. започнахме със залесяването и станахме подизпълнител на разсадника. Това ми помогна да създам контакти със собствениците на гори, които започнаха да ни наемат и за други дейности. Така благодарение на разсадника увеличих клиентската си мрежа.

Залесяването се извършва с група от сезонни работници, почти винаги едни и същи хора, които идват от България с право на граждански договор до 70 работни дена в годината. Специализирали сме се в залесяването на малки до средноголеми площи (до 1.5 ха). Най-често залесяваме площи, освободени след изсичането на зрели смърчови гори, след природни нарушения, заради короядни петна или трансформация, свързана с възстановяването на местната широколистна растителност. Работим по залесителен план, който се изготвя най-често от участъковия лесовъд, подава се директно за одобрение и частните собственици биват финансирани от държавата. Субсидията покрива стойността на фиданките и голяма част от залесяването. Залесителната група работи по два метода – ръчно с полукръгла лопата или с моторен свредел, в зависимост от желанието на собственика и плана на залесяване.

Второто ми поле за действие, което извършваме целогодишно, е отглеждането на млади гори, което започва веднага след залесяването, с отстраняване на конкурентната растителност посредством храс-торез. Понякога това се случва два пъти в годината, за да не допуснем конкурентните треви и храсти да заглушат фиданките. Отглеждането без материален добив, в което сме специализирани, продължава до средна височина на насаждението 15 метра и включва не само отстраняване на конкурентите, но често и кастрене на дърветата на бъдещето. Тази фаза на развитие от гората също се субсидира от държавата. Най-общо казано работата ни е от създаването на млада гора до първите прореждания с материален добив. Шегувайки се, казвам, че най-важните първи седем години на гората са поверени на професионалист от България.

Залесителната група започва работа от средата на февруари до средата на април, а от май започва косене в културите и отглеждане на широколистни млади гори, което приключва докъм края на август – средата на септември. След това до края на март е периодът на отглеждане на младите гори, доминирани от иглолистни видове, междувременно има едно есенно залесяване (от средата на октомври до Коледа). Отделно от това извършвам маркиране на отгледни и възобновителни сечи.

- Планирате ли да разширите услугите, които предлагате?

- Забелязва се повишено търсене на нашите услуги, но към момента сме достигнали капацитета си. Сам не мога да управлявам ефективно повече от 7 души. Това са две групи, като едната отглежда млади насаждения, другата – залесява, а аз трябва да координирам работата между тях, да консултирам собствениците, физически нямам възможност да поема по-голям обем работа. Ако намеря още един инженер лесовъд с добър немски, бихме могли да включим още една бригада. Въведох и стимул за изучаване на немски език, който се изразява в това, че през лятната отпуска в България плащам на някой от моите работници езиков курс. Езиковата компетентност е много важна за доверието между нас и собствениците на гори, голяма част от които не говорят друг език освен немски.

Фактът, че получавам много запитвания от колеги от България за логистична подкрепа при закупуване на употребявана горска техника, ми даде идеята да развия в близко бъдеще и този тип посредническа дейност. Вече имам реализирани няколко успешни проекта в тази сфера. Възнамерявам още по-интензивно да подкрепям обмена на информация, най-вече чрез оказване на логистична подкрепа за посещения и участие на специализирани горски изложения. Сега сформирам група от България за посещение на едно от най-големите горски изложения „Интерфорст“ (15 – 22 юли), което се провежда на всеки 4 години в Мюнхен.

Друга идея, която смятам да реализирам, е подпомагането на маркетинга на български изделия от

дървесина и други „природни“ продукти в Германия. За целта в момента установявам контакти с производители от България и потенциални клиенти в Германия и съм възложил и обновяване на фирмения ми сайт (www.borforst.de).

- Имате ли конкуренция сред местни фирми?

- Работата, която извършваме, е трудоемък процес, свързан с физически труд на открито, така че не са много фирмите, които извършват такава дейност. Най-вече тази ниша са заемали сезонни работници от Словакия, Чехия, Полша, Румъния, но не е имало група като нашата, която да е регистрирана тук и по всяко време да е на разположение. Местните фирми са специализирани основно в горски дейности с материален добив, свързани с прилагане на модерна горска техника. Тук, в почти всяко село, има харвестър, специализирани трактори и други машини за механизирани добив. Нашето предимство е, че освен качеството, което предлагаме, целогодишно можем да поемем площ за отглеждане и залесяване. Хората знаят, че реагираме веднага при необходимост и не се налага да чакат дълго време.

- В Германия или в България виждате бъдещето си?

- Засега със семейството ми планираме да останем в Германия, където предстои и децата ни да започнат първи клас. Но имам една философия, че емигрантите първо поколение, в повечето случаи, се връщат в България след активните си години. Вероятно няма да сме изключение и някой ден ще започнем да делим времето си между Германия и България. Сега с удоволствие участвам в лесовъдски инициативи в България в рамките на проекти, концентрирани в Югоизточното и Североизточното държавно предприятие, провеждам обучения по отгледни сечи без материален добив по Саарландския метод по линия на проект „Горите на орела“ на ИАГ и БДЗП. Когато ме поканят, винаги съм на разположение за експертно мнение по лесовъдски и общи горскостопански въпроси, а всеки колега от България е добре дошъл тук. В Германия посрещнах група български лесовъди от Югозападното държавно предприятие, които бяха на предишното издание на „Интерфорст“, показах им обекти, на които работим в отгледни сечи и залесявания. Посетиха ни и лесовъди от Северноцентралното държавно предприятие. Български колеги, които искат да получат повече информация за лесовъдството и горското стопанство в Германия, винаги могат да разчитат на мен.

- В България е в ход реформа в горския сектор. Каква трябва да бъде нейната посока според Вас?

- На първо място – ясно разграничаване на контролната от стопанската дейност, което означава, че контролната дейност в лицето на Агенцията по горите трябва да е абсолютно независима йерархически и административно от структурата, която се занимава с бизнеса в горите (МЗ). На второ място, задължително

да се подсили публичният елемент в управлението на държавните предприятия посредством структурирането на надзорни и/или консултативни обществени съвети, както е в Баварското горско предприятие. Не един орган, едно министерство да е доминиращо, а в надзорния съвет наред с министъра на земеделието да има представители на всички заинтересовани министерства и институции, организации, свързани с горите. Само при силно изразено представителство на обществеността в управителния орган се създава възможност да се ограничи политическото или бизнес влияние върху кадрването в горите и опазването на околната среда. По този начин ще спадне и напрежението, защото когато в управлението на горите участват природозащитни организации, такива, които се занимават със сертификация, сдружения на общини, на ползватели, частни лесовъди, кооперации, тези проблеми няма да се допускат. Горската система трябва да се отвори, заинтересованите страни да се познават и да изграждат доверие помежду си. Много вредно е постоянното текучество на кадри в горите. Това е голямата разлика между България и Германия. Тук лесовъдът мисли за горско стопанство, за комуникация с хората, работи спокойно, усъвършенства се. В България не можеш да мислиш за лесовъдство, защото трябва да балансираш между регионални и локални бизнес и политически интереси, ако искаш да си запазиш мястото. Държавните горски предприятия обслужват обществен ресурс. Следователно, цялото общество трябва да е представено по някакъв начин в управлението на този ресурс. Само в такъв случай заинтересованите страни ще се опознаят, ще работят съвместно и горските ще са защитени при вземането на решения за даден вид сеч, за построяването на инфраструктура или други дейности в горите. При обществени надзорни или консултативни съвети много важен момент е доброволният принцип на участие. Още от времето на Българо-Швейцарския и Германско-българския проект имаме наблюдения върху тези процеси. Български лесовъди пътуваха често за обмяна на опит в чужбина, тук пристигаха колеги от Швейцария, Германия, Австрия, но промените бяха минимални. Едно от нещата, които ме разочароваха, е, че добрите практики, доказали ефективността си с годините, можеше с много малко усилия и модификация да бъдат пренесени и да проработят и у нас. В тази връзка освен моделите за управление на горски предприятия бих могъл да посоча конкретно и т.нар. планове за многофункционално стопанисване на горите, Националната горска инвентаризация, Горската педагогика, мерките за подпомагане на горския сектор в Програмата за развитие на селските райони и много други. Всички те се познават от ръководителите на сектора, за някои от тях дори бяха разработени и въведени подобни дисциплини в ЛТУ, правиха са пилотни проекти, семинари и обучения, но... за съжаление в България промените стават изключително бавно и трудно, вероятно поради „скрити причини“, но и защото не можахме да променим начина си на мислене.

Юлия СЪБЧЕВА

Как банцинг **Wood-Mizer**

помага за възстановяването на италианската гора

Четири години след горските пожари в долината Вал ди Суза, на границата между Италия и Франция, местната кооперация La Foresta di Susa лекува горски рани, като добавя стойност към дървесината във всичките ѝ форми.

Очевидци помнят апокалиптичните дни на пожарите. Четири години след огнения ад, ударил Вал ди Суза, жителите на Момпантеро - един от епицентровете на бедствието, все още преживяват събитията от оная нощ. Когато в края на октомври 2017 г. последните пожари са потушени, планината показва раните си с хиляди хектари обгорени дървета, огромно количество повалена дървесина, опасност от нови пожари и повишен риск от ерозия на почвата. Жителите на тази щедра долина в покрайнините на провинция Торино обаче не познават апатията. „Запретнете ръкави и се заемете с бизнеса“ винаги е било норма в живота им. Днес ранената зона се подновява и природното бедствие се превръща във възможност за най-добри практики в устойчивото развитие.

Спестяване на суровини и намаляване на отпадъците

„За да предотвратим нови пожари, трябваше незабавно да премахнем по-голямата част от дървения материал по земята“, обяснява Джорджо Талачини - член на кооперацията La Foresta di Susa. „В същото време започнахме работа по контрола на ерозията, използвайки част от тази дървесина - добавя той - и това ни позволи да стартираме възможно най-интелигентната стратегия - стратегията за превенция. От съществено значение е да се избягват извънредни ситуации, защото това струва по-малко от отстраняването на последиците и най-важното е, че гората е запазена.“ Кооперацията работи успешно по два начина - като максимизира използването на дървесната суровина и значително намалява дървесните отпадъци. И двете цели се постигат с дъскорезната технология на Wood-Mizer за рязане на дървесина на тънки ленти. В сортировъчния цех работниците на La Foresta избират тропите, разпределят ги според техните характеристики и ги режат до желаната дължина. От гората, която

се простира на повече от 200 ха, дървесината се транспортира на около 15 км до гр. Суза, където се сортира. Облата дървесина се изпраща в дъскорезницата, а по-малко ценният материал се използва за производството на дървесен чипс. „С Wood-Mizer можем да се възползваме максимално от тропите, добити след пожара - обяснява Талачини, като висококачествените се използват за производство на мебели - маси и столове, или за създаване на интериорни елементи.“

Минимизиране на дървесните отпадъци

Основната машина за обработка на дървесина е лентовият хоризонтален банциг Wood-Mizer LT 40, който може да осигури висок рандеман и лесно да издържи много работни часове. Банцигът може да реже трупи с диаметър до 90 см и дължина над осем и половина метра. Освен това банцигът осигурява висока точност на рязане с минимално количество дървени стърготини. Машината е оборудвана с електронно устройство Setworks за позициониране на лентата за получаване на необходимата дебелина на дъската и резервоар за вода за почистване на лентата, за да я поддържа чиста по време на рязане. Тънката лента е с дебелина само 2 мм - следователно от всеки труп се получават повече дъски и по-малко дървени стърготини. „Нашата работа е да създаваме готови продукти от дърво, а стърготините изпращаме по-нататък за използване в биоенергетиката. По този начин постигаме безотпадно производство“, казва Талачини.

La Foresta и Wood-Mizer работят заедно за общо бъдеще

Кооперацията La Foresta работи от 1995 г., като обслужва инфраструктура главно в неблагоприятни райони, до които се стига само със специален транспорт като въжени лифтове, офроуд багери и хеликоптери. Основната цел на дейността ѝ е устойчиво управление на горите, постигнато чрез

спазване на стандартите за качество, използване на високоефективно оборудване с ниски нива на отпадъци и обучение на операторите. Wood-Mizer подкрепя La Foresta от 15 години.

„Избрахме банциг от Wood-Mizer, след като оценихме широк спектър от алтернативни технологии. След години на сътрудничество сме доволни от отличното представяне на машината, следпродажбеното обслужване и възможността винаги да сме наясно с новите пазарни тенденции. Нашето сътрудничество все още се развива. Наскоро закупихме профилираща/рендосваща машина Wood-Mizer за вторична обработка на дървесина, разказва Талачини.

Значението на добавянето на стойност към продукта

Използването на качествено оборудване е ключът към процъфтяването на пазар, където подобряването на продукта е фундаментално. През последните месеци бизнесът беше засегнат от нарастване на цените, обхванали стоковия пазар, достигайки историческия си рекорд от над 600 евро за м³ дървен материал. Вълнението намаля през септември, оставяйки място за низходяща корекция. Но опитът показва, че нестабилността на разходите винаги е потенциален капан за малките компании. Джорджо Талачини заключава: „Увеличаването на стойността на продукта е от основно значение. Работим на местно ниво, но трябва да се справяме със световните цени. Следователно трябва да създадем по-висока добавена стойност, за да може компанията успешно да предлага продуктите си на пазара и да се развива“.

Мартина ВАЛЕНТИНИ

Екотехпродукт ООД

София 1186, ул. Стар Лозенски път 38

office@ecotechproduct.com

тел./факс: 02 / 979 17 10

тел: 089 913 31 17, www.woodmizer.bg

Бюст-паметник на Васил Попов, открит през 1934 г., но открадан през 1992 г.

Васил Попов – герой и мъченик на българската гора

Във втората част на разказа за достойния син на българската гора – Васил Попов, авторката се спира на приноса му в лесовъдската наука, публикациите в горския печат, трагичната му смърт и паметта на потомците.

Изследователският труд на Васил Попов обхваща всички основни проблеми на горското дело в България. Познанията му в областта на лесовъдската наука го водят до заключението, че екологичната полза от горите е много по-голяма от преките материални и парични приходи. През 1900 г. той започва да публикува статиите си в сп. „Лесовъдска сбирка“. В кн. 1 излиза статията „Бъдещето на нашите издънкови гори“, в която прави заключение, че нискостъблените гори у нас са неестествено явление, резултат от намесата на човека, от чиито действия те постепенно се превръщат в пасища и долини. В кн. 2 разглежда причините за буренясване на горските сечища, като се позовава на изследвания на Гьотингенския университет. Актуалната и днес статия „Какви са били неотдавнашните наши гори“, публикувана в кн. 4, доказва, че при нашите условия букът е основен елемент в горските формации, а иглолистните са само примес. В други публикации разсъждава върху проблемите на охранителните гори, лесозащитата и лова.

Васил Попов пламенно защитава устройство на горите, според което сечите се водят само по лесовъдски изисквания, обяснява т.нар. метод на Юдайх, извършва редица изследвания и има множество публикации за стопанската експлоатация в държавните и общинските гори. Радетел е за въвеждането на стопанската експлоатация в горите, в която вижда едничкото спасение на

горите по онова време. Две десетилетия по-късно лесовъдите налагат стопанската експлоатация и се вижда колко неотложна е тя за горите на България.

След завръщането си от Украйна, където е на специализация, публикува редици данни за масовото загниване на боровите насаждения и предупреждава нашите лесовъди да не създават борови гори в равнините.

През 1909 г. прекъсва професионалната си дейност като лесничей и отива в с. Малко Кадиево, където стопанисва имота на баща си, помага на майка си в сиропиталището и редактира сп. „Бранище“, което издава от 1906 година. Интересен факт от този период на живота му е споменат по-късно от Мария Косева – родственица на Теофано Попова, която разказва, че Васил Попов дава на Методий Кусевич – създателя на лесопарк „Аязмото“ в Стара Загора, идеята за залесяване на многото екзотични дървесни видове като испански ели, кедри, туи, магнолии. В тази му дейност се разкрива влиянието, което е оказало върху него европейското лесотехническо образование.

През 1911 г. министърът на земеделието и държавните имоти Димитър Христов заявява намерението си да сложи ред в използването на горите и да възстанови на работа честни и подготвени специалисти. Един от потърсените е Васил Попов, срещу когото заваляват заплашителни писма. Той споделя тревогите си с Димитър Христов, но след като министърът му обещава, че до 3 месеца ще бъде на работа в София, приема предложението. От Отделението за горите и лова към МЗДИ обаче не зачитат желанието на лесовъда и с писмо № 5 от 03.01.1912 г. го назначават за лесничей – първа степен, в Чепинското държавно лесничейство, чиято администрация се намира в с. Лъджене. Хасковският наро-

ден представител го предупреждава, че това е клопка и там се готви убийството му. Знае се, че Попов е свидетел по делото на дадения под съд за корупция бивш министър Геннадиев. Васил Попов обаче тръгва на път с думите: „Жребият е хвърлен“.

На 2 февруари 1912 г. в с. Лъджене наемен убиец отнема живота на Васил Попов, когато той е едва на 34 години. Очевидец на престъплението е един от учредителите на Дружеството на българските лесовъди (1909 г.) и редактор на сп. „Горски преглед“ Георги Петров, на когото дължим описанието на тази трагична вечер. В кн. 2 той пише: „На 2 февруари в 7:30 вечерта обикновените посетители на хотел „Македония“ в Лъджене вече привършваха своята вечеря. По-голяма част от тях бяха се оттеглили от масата за вечеряне и бяха се разположили на групи около съседните маси, гдето едни се занимаваха с четене на вестници, други прекарваха времето си в игри, трети водеха оживени разговори по злободневните въпроси.“

На масата за ядене бяха останали само лесничейт Попов, управителят на митницата Чуков, който довършваше вечерята си. Ненадейно, като изпод земята, се чу един тъп гърмеж и инстинктивно всички наскочаха и взеха да се питат: „Какво стана?“. В това време стана от стола си и Васил Попов и без да подозира за случилото се, попита и той: „Какво става?“. След няколко секунди обаче той *разбра* какво бе станало и като се хвана за гърдите, потегли бързо към вратата. Ала ударът беше добре измерен и не му даде да иде много далеч. Не стигнал още до вратата на хотела, той пада възник и от устата бликна ясно димяща червена кръв.“

Нито тогава, нито по-късно властта взема никакви мерки за издирване на убиеца. За убийството на Васил Попов има много догадки – най-вероятно то е политическо и е под-

готвено от хора, чиито интереси е засегнал. Със своята професионална позиция, пословична честност, трудолюбие, неподкупност и загриженост за опазването на горите Васил Попов печели на своя страна хиляди местни хора и приятели, но и немалко врагове. Неведнъж е предупреждаван, че ще бъде убит и макар че ясно си е давал сметка за това, нищо не е било в състояние да го отклони от пътя му.

Сърцето на майка му Теофано като че ли е било подготвено за най-страшното. Когато Васил е убит, тя получава телеграма да тръгне веднага, че синът ѝ нещо... не е добре. Тя обаче взема телефона и направо пита: „Убиха ли го вече?“ и веднага тръгва. След като приятелите му се прощават с него, тя си го прибира в Стара Загора. Дватама прекосяват България и се прощават с любимите му гори. На 5 февруари 1912 г., шест години след като е погребала по-големия си син – учител, предава на земята и Васил. В своето завещание Теофано Попова заявява желанието си двамата със сина ѝ Васил да бъдат поставени в един гроб. Няма данни то да е изпълнено.

Ученичката Олга Панева пише стихотворение за любимия си учител с посвещението: „От сирачетата на старозагорското сиропиталище „Васил В. Попов“ – по това време приютът вече носи неговото име. Д-р Ана Костова – племенница на Теофано Попова, дъщеря на сестра ѝ Ница Ненова, разказва, че след убийството на сина си майката влага цялото огромно наследство от дядото на Васил Попов за издръжка на сиропиталището, което по-късно започва да носи нейното име. С помощта и закрилата ѝ в него се отглеждат, възпитават и професионално се образоват деца, които го напускат подготвени за живота. Този спасителен дом, носещ името „Теофано Попова“ съществува от 1900 до средата на 2021 г. – цели 121 години, и в момента е с неизяснен статут, а старозагорската общественост се е заела да защити завещанието на дарителката.

Три месеца след погребението на сина си Теофано Попова издава в печатница „Напредък“ книга за неговия живот, озаглавена „Кратки черти из живота и обществената дейност на лесничея Васил В. Попов от гр. Стара Загора“.

След кончината на Васил Попов

Д-р Стоянка Коева пред паметна плоча в чест на лесовъда, поставена от лесовъдската колегия във Велинград

Дом за деца „Теофано Попова“ в Стара Загора

членовете на Дружеството на българските лесовъди пишат в некролога му: „Още една скъпа жертва, още една незаменима загуба за горското дело... Падна жертва на дълга си, умря като войник на поста си тъкмо в момента, когато България има нужда от честни борци, от предани дейци, от безукоризнени служители. Васил Попов умря, но има хиляди поповци, които идват след него и които ще го заместват достойно“.

През 1927 г. Теофано Попова урежда своето завещание, с което оставя цялата си собственост на сиропиталището в родния си град. Две години по-късно, на 17 януари 1929 г., душата ѝ намира вечен покой.

Дружеството на българските лесовъди организира през 1934 г. изработването на бронзов бюст-паметник на Васил Попов. Той е създаден от скулптора Кирил Тодоров, известен като „майсторът на човешкото лице“. Намерението е било паметникът да бъде поставен на мястото, където е убит, но по молба на местното население, което явно не е искало да се прочуе с трагедията, Комитетът по изграждането на паметника се съгласява да бъде потърсено друго място. Избран е държавният горски разсадник „Княз Борис III“. На 24.06.1934 г., когато паметникът е открит, слова произнасят Георги

Петров, Тома Захариев, Методи Русков. Всяка година на това място лесовъдската колегия отдава почит на своя герой. През 1992 г. обаче постаментът остава празен – паметникът, който стои върху него цели 60 г., е откраднат, както се случва с много други паметници в онези смутни времена. Васил Попов е „убит“ отново.

Независимо от това традицията – на 2 февруари, отбелязван като Ден на паметта за загиналите лесовъди, да се полагат цветя и венци на мястото, продължава до 2003 година.

Впоследствие по предложение на Съюза на лесовъдите в България Денят на преклонението започва да се отбелязва всяка година в последния петък преди Седмицата на гората, а мястото за поклон пред лесовъдите, отдали живота си за гората, е изграденият мемориал в парковото пространство на Лесотехническия университет.

С паметта за Васил Попов живеят и учениците от Националната професионална гимназия по горско стопанство „Христо Ботев“ във Велинград (градът е създаден през 1948 г. след сливането на селата Лъджене, Каменица и Чепино). Възпитаниците ѝ минават край паметната плоча на лесовъда, поставена там, където е свършил достойният му живот, а в деня на неговата гибел и за Седмицата на гората – поставят свежи цветя, което направих и аз.

Издавам благодарност на д-р инж. Евгени Цавков – преподавател в катедра „Дендрология“ и уредник на Музейната сбирка на ЛТУ, за предоставените материали за живота и делото на Васил В. Попов. Д-р Цавков е достоен продължител на дейността на проф. Свилен Николов и Веселин Дочев – създатели на Музейната сбирка, открита през 1975 година.

По повод 110-годишнината от смъртта на бележития лесовъд бих искала да апелирам по-активно да се заемем с възстановяването на паметника му в Борисовата градина, както и да съберем, обобщим и издадем неговото научно творчество. Защото името и делото на Васил Попов остават символ на професионализма, патриотизма и борбата за висшия идеал – опазването на българската гора.

Стоянка КОЕВА

Лесотехническа STEM работилница, открита по време на „Седмицата на училището“ в НПГГСД „Сава Младенов“ – Тетевен

С памет за миналото, с поглед към бъдещето

На 22.03.1909 г. в сърцето на Тетевен отваря врати Окръжната дърводелска работилница и започва да обучава своите първи ученици на столарство и стругарство. През годините тя се преобразува последователно в Държавно промишлено училище, Народна техническа гимназия, Техникум по горска промишленост и дървообработване, Техникум по горско стопанство и дървообработване, Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване, а днес е едно от шестте професионални училища с национално значение. Вече 113 години училището разпалва искрата на знанието, формира личности, подготвя специалисти и успява да се утвърди като водеща образователна институция на територията на Северна България.

Празничната „Седмица на училището“ – от 21 до 25 март, посветена на честването на годишнината, бе наситена с разнообразни дейности, в които се включи цялата училищна общност. С фокус към историята на любимото училище и с дълбоко уважение към предшествениците, учениците от всички класове

и от различни групи по интереси, заедно с техните учители бяха подготвили презентации, стихове, празнични уроци, видеа, постери, демонстрации, екоакции, волейболен турнир, походи, флашмоб, сладкарски макет на училището и изрисване на логото на Гимназията върху фасада на една от сградите в училищния двор. Седмицата премина под надслов „С памет за миналото, с поглед към бъдещето!“, който беше избран за мото на училището за 2022 година.

Акцентът в „Седмицата на училището“ бе откриването на Лесотехническата STEM работилница, която е факт благодарение на финансиране от НП „Изграждане на училищна STEM среда“, както и на значителен собствен труд. Всички ремонтни дейности и изработването на обзавеждането са извършени от служители на училището. Напълно трансформираната физическа среда и съвременното оборудване – 3D принтер, 3D скенер, лазерен гравиер и CNC фреза, са още една стъпка към по-качествено професионално образование.

Изграждането на Лесотехни-

ческата STEM работилница е поредният пример за това, че училището се адаптира успешно към иновационните образователни технологии и предоставя на своите възпитаници отлични възможности за развитие.

Инж. Златина КАТАЛИЕВА
директор на НПГГСД
„Сава Младенов“
Д-р инж. Павел ПАВЛОВ

Как се роди Сдружение „Клуб Фортуна“?

Да започнем с това – думата „гора“ в българския език е в женски род. Дълги години обаче в системата на горите нямаше жена директор или те бяха единици. Това положение се промени категорично с началото на новия век и към 2001 г. 12 държавни лесничейства са ръководени от лесовъдки. Същата година сп. „Гора“ проведе анкета сред тях с няколко въпроса, като един от тях бе: „Поддържате ли идеята в отрасъла да се създаде Клуб на жените директори? И ако сте съгласна, какви цели и задачи би могъл да изпълнява такъв клуб?“ А идеята вече е родена – първа я предложи директорът на Държавното лесничейство в Смолян инж. Сашка Иванова, подхвана я сп. „Гора“ и я предложи на вниманието на Националното управление по горите. Най-горещо бяхме подкрепени от д-р инж. Меглена Плугчиева – тогава заместник-министър на земеделието и горите. И така на 5 март 2002 г. в Горския дом „Св. Иван Рилски“ на Боровец бе учреден Клуб на жените директори в системата на горите. Клубът, който прерасна в Сдружение с нестопанска цел под името „Клуб Фортуна“, е създаден, за да популяризира лесовъдската професия, професионалната взаимопомощ и обучението.

На втората среща, състояла се на 6 март 2003 г. отново на Боровец, Клубът покани ръководството на Националното управление по горите с началник инж. Илия Симеонов и главния секретар инж. Димитър Баталов, от които бе предложено срещите на новосъздадения Клуб на жените директори да станат официално събитие за отрасъла, членовете му да провеждат редовно своите заседания и ра-

Учредителките на Клуба на жените директори през 2002 г.: (от дясно наляво на първия ред): Лиляна Райкова – Севлиево, д-р Меглена Плугчиева – зам.-министър, Паулина Поптомова – „Чепинолес“ – Велинград, Магдалена Мандулева – Несебър, и Пенка Дончева – Стара река. На втория ред: Свилена Божинова – ГСС – София, Сашка Иванова – Смолян, Валентина Малинова – Котел, Йонка Радева – Карнобат, и Светла Стоева – Своге. На третия и четвъртия ред: Калинка Тодорова – Балчик, Светлана Бънзарова – редактор в сп. „Гора“, Корнелия Цуринска – Чупрене, Мая Костова – Белоградчик, Айнур Ибрямова – началник на РУГ – Кърджали, Лиляна Симеонова – Свищов, Капка Маринова – Земен, Румяна Димитрова – гр. Елин Пелин, и Юлия Тумбаркова – ПП „Златни пясъци“. За председател на Клуба бе избрана инж. Сашка Иванова, за зам.-председател – инж. Румяна Тодорова, за секретар – инж. Юлия Тумбаркова, и за връзки с обществеността – Светлана Бънзарова

ботни срещи за обмяна на добри практики в дейността на горския отрасъл и организиране на дарителски кампании. Сдружението има своя устав, Управителен съвет, контролор, общо и годишно събрание, сайт, лого, медальон и страница във Фейсбук. Учредена е и наградата „Златна Фортуна“. След промяна в Устава право да членуват имат всички жени с лесовъдско образование от системата на горите.

През 2007 г. начело на Сдружението застана инж. Юлия Тумбаркова, а от 2018 г. е инж. Ваня Каменова.

По случай 20-годишнината

председателят инж. Ваня Каменова от името на Управителния съвет на Сдружение „Клуб Фортуна“ поздравя членовете му, които наброяват близо 50, с първата юбилейна годишнина. В поздравителния адрес се казва: „Скъпи момичета, пожелаваме ви да бъдете здрави, да бъдете устремени и да постигнете своите големи мечти! Сдружението вече 20 години е живо, емоционално и задружно и спазва заръквата на своите учредители за разбирателство, взаимопомощ и подкрепа“.

Светлана БЪНЗАРОВА

На разходка в гората

Когато излезеш на разходка сред природата с твоите родители или приятели или просто повървиш сам в парка, неусетно попадаш в прегръдките на гората. Използвай този момент, за да я разгледаш, да видиш колко различни дървета има там – широколистни и иглолистни, високи и ниски, с гладка или пък с набраздена кора, вековни дървета с хралупи или млади фиданки. Бъди изследовател и се опитай да разпознаеш някое дърво, да разбереш защо расте тук и каква е тайната му сила. Подобно на различните народи, и дървета си имат свои отличителни черти, история, легенди и поверия. Толкова тайни за откриване, така че нека да започнем.

Бук

В планината много често ще срещнеш бука. Той е високо дърво, достигащо 30 м – колкото 10-етажна сграда. Кората му е сива, най-често гладка. Образува както чисти, така и смесени гори с други видове. Букът е едно от най-дълголетните дървета в България и е сред най-използваните в дърводобива. Присъства в народните песни и легенди, особено в тези, свързани с хайдутите. Сигурно си чувал песента „Кукувица кука от зелена бука“? Разгледай около дървото и ако имаш късмет, може да намериш плодовете му, които се наричат буков жълъд или буковинки. За разлика от жълъдите на дъба, те могат да се хапват сурови, след като се обели кожестата им обвивка. В миналото от тях се е произвеждал шарлан (олио). Изпечени и смлени, се използвали като заместител на кафето.

Бряст

Сред най-достолепните и дълголетни дървета на българската гора е брястът. Мощният ствол на дървото е покрит с набраздена кора. Листата са плътни, елиптически, с асиметрична основа. Дървото цъфти рано напролет, още преди да се разлистят. Плодовете му са закръглени или обли крилатки, в центъра на които е разположено семето. Според

Листа на габър

Листа и семена на бряст

Листа и семена на бук

народното поверие в двора на къщата трябва да има посадено брястово дърво, защото то пази хората от зло и болест. Под сянката на бряста човек може да си полегне и почине безопасно, защото там не спират зли духове. В миналото българите често избирали в близост до брястово дърво мястото за каменния оброк (свещено място).

Габър

Габърът е едно от най-устойчивите дървета, което лесно понася лоши атмосферни условия и расте на различни видове почви. Въпреки че е доста разпространен вид, почти никога не формира самостоятелни гори. Най-често ще видите габъра заедно с букови или дъбови дървета, но можете да ги различите – кората на възрастния бук е гладка, без надлъжни ребра, листата му са лъскави и целокрайни. Отличават се и по плода – при бука той е тристенен орех, разположен в чашка, която се разпуква на четири дяла. При габъра е орехче, разположено в основата на триделна плодна люспа. Листата на габъра и бряста също си приличат, но на бряста се отличават с асиметрична основа и едро назъбен ръб. Крилатката на бряста е овална, а на габъра – издължена. В България се срещат три вида габър – обикновен, келяв и воден. Дървесината на габъра е твърда и жилава, но усукана, поради което не е подходяща за производство на мебели. В миналото габърът е използван за изработването на дребни предмети за бита, кобилици, дръжки на инструменти, дори и на бижута. В наше време се използва за изработване на билиардни щели, палки за барабани и механизми за пиано.

Оля ГЕНОВА „ДПП Врачански Балкан“

ИГРА

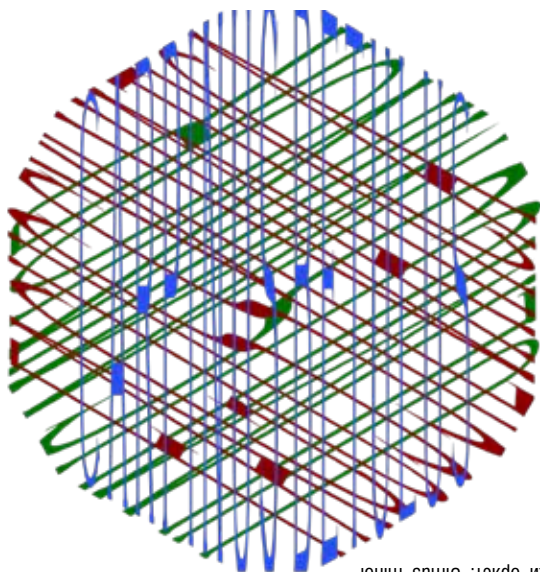
Опитай се да разчетеш плетеницата, като вдигнеш книжката на нивото на очите. В нея ще откриеш имената на родовете (на латиница), към които принадлежат

видовете дървета. Запиши ги по-долу:

Обикновен бук: Fa.....

Обикновен габър: Sa.....

Полски бряст: Ul

1. Обикновеният бук образува чисти и смесени гори. Ако решите правилно задачата, ще разберете с кой най-често съжителства той. Подредете правилно буквите, така че да образувате име на дърво.

2. Рабъг 2. Лае 3. Нясе 4. Нелк 5. Ифкоа 6. Тилшес 7. Мърсч

Габър, Ела, Ясен, Клен, Шестил, Ифкоа, Мърсч

Използвани са снимки от Уикипедия и архив на Красимир Лаковски

КОНКУРС

за детска рисунка

„Сезоните на гората“

СКЪПИ ЧИТАТЕЛИ,

Неусетно отлетя времето и обявеният в бр. 10 на сп. „Гора“ конкурс за детска рисунка на тема „Сезоните на гората“, посветен на юбилейната 30-а година, откакто изданието излиза под това име, завърши.

С много радост приехме вашите над 500 рисунки, пристигнали от различни краища на страната – огромно количество, което показва колко много децата обичат заобикалящата ги природа, вглеждат се в живота на гората и нейните обитатели през всичките сезони от годината и посягат към молива, боичките, пастелите, за да нарисуват своите чувства.

Красива е всяка една от творбите, дори само с това, че възпява гората – най-ценното богатство на България. И всяко дете, посвоему талантливо, успя да нарисова отношението си към нея. Публикувахме малка част от рисунките на страниците на списанието, сайта и Фейсбук страницата ни.

Най-трогателни са рисунките на малките – възпитаници на детските градини и началните класове на училищата. Майсторски са творбите на по-големите участници, чийто талант на художници вече е разцъфтял. Всичките ни харесват, но конкурсът си е конкурс! Наградените победители ще бъдат обявени в следващия 4 брой на списание „Гора“ и във Фейсбук страницата ни. Всички деца ще получат грамоти за участието си.

Моторна коса HUSQVARNA 553RS

АГРОЛАНД - БЪЛГАРИЯ АД

София 1700, ул. "Осми декември" №13, тел: 024 666 916

e-mail: info@agroland.eu

www.husqvarna.bg

Husqvarna®